

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXII

ЧЕРВЕНЬ — 1971 — JUNE

Ч. 257

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Видає видавництво "Нові Дні"

Основник, видавець і редактор 1950-1969

П. К. Волиняк

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця — головний редактор

М. Г. Дальний — відповідальний секретар

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I

28 Northcliffe Blvd.

TORONTO 4, ONT., CANADA

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 5.50 доларів

Австралія — 3.50 австралійських доларів

Франція — 20 франків

Англія — 30 шилінгів

Всі інші країни Європи, Венесуела — 4.50 амер. дол.

Решта країн Південної Америки — 3.00 амер. дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia.

На першій сторінці обкладинки:

Р. С. АДАМОВИЧ. Гуцульська казка ("Україна")

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

А. Кримський, М. І. Мандрика, А. Юрицький,
В. Самійленко — Поезії.

М. Первомайський — Молодий поет

О. Несіна — "Брехня" Винниченка

С. Чорний — Співець канадських прерій

Г. Діброва — Багата данина

Наші інтерв'ю — Розмова з проф. П. К. Ковалевим

Ф. Кривін — Абеткові істини

І. Лорішний — Харківські українці 20-их років

О. Кошиць — Помер Андрій Чехівський

Христенко Інна — Як ми відзначимо ювілей
Сковороди?

Д. Кислиця — На вічну пам'ять П. К. Волиняка

Н. Кривко — Перший на Україні театр

Ів. Пишало — Смуглява сестра України

В. Олексієнко — Троїсті музики

М. Лавренко — Не пошуки, але занепащення

М. Дальний — У наших сусідів

Н. Іматвішин — Українські пісні мовою есперанто

НА ПРЕСФОНД "НОВИХ ДНІВ" ПРИСЛАЛИ:

З похоронної трапези св. п. Галини Костюк,
Торонто, Канада 20.00

З відзначення уродин п-ва В. Сойків,
Монреаль, Канада 11.00

Батьківський комітет танцювальної групи
"Веснянка", Торонто, Канада 10.00

М. Шаблій, Чикаго, США 10.00

Д-р Ю. Криволап, Балтімор, США 9.00

Є. Слонівський, Нью-Йорк, США 5.00

В. Павлюк, Торонто, Канада 5.00

О. Семотюк, Торонто, Канада 4.50

В. Матвіїв, Вінніпег, Канада 4.50

А. А. Мартиненко, Мінеаполіс, США 4.50

В. Колькін, Гамільтон, Канада 4.50

І. Козачок, Монреаль, Канада 4.50

С. Бровчук, Оттава, Канада 4.50

А. Седловський, Едмонтон, Канада 4.50

М. Сімаховський, Ошава, Канада 4.50

А. Поліщук, Біконсфілд, Квебек 4.50

Р. Темертей, Монреаль, Канада 4.50

О. Судчак, Монреаль, Канада 4.50

Є. Залевська, Вашингтон, США 4.50

М. Кушляк, Селкірк, Канада 4.00

І. Олексюк, Торонто, Канада 4.00

В. Григоряк, Торонто, Канада 4.00

В. Кравець, Едмонтон, Канада 4.00

Отець Т. Глушанюк, Веланд, Канада 4.00

М. Перека, Канада 4.00

Д. Романик, Торонто, Канада 3.50

П. Гурінов, Вінніпег, Канада 3.00

Г. Вовкодав, Торонто, Канада 2.50

І. Лисенко, Чикаго, США 1.00

В. Матвієнко, Монреаль, Канада 0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу.

ВАЖЛИВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

I. ВІД 1-го ЧЕРВНЯ ц. р. все майно "НОВИХ ДНІВ" зосереджено знову в м. Торонто, Канада: тут журнал друкується, звідси розсилається, тут перебуває адміністрація, тут надалі буде й наш єдиний рахунок і каса. Від цього дня — 1-го червня 1971 р. — НАШОГО ВІДДІЛУ В М. ДЕТРОЙТІ БІЛЬШЕ НЕМА: надіслана на детройтську адресу пошта буде скерована до Торонто, а все майно видавництва (картотека, адресар, касова книга, архів тощо) перевезене до Торонто.

У зв'язку з цим, просимо слати відтепер усю і звідусіль кореспонденцію до нас тільки на нашу єдину торонтонську адресу, а саме:

**N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO 4, ONT., CANADA**

II. Дотеперішньому друкареві і адміністраторові "Нових Днів" п. П. В. Майсюрі висловлюємо — від імени всіх читачів, передплатників, співробітників і всього складу редакції та нової адміністрації — заслужену подяку за те, що він у найскрутніший час поміг нам журнал друкувати і вести адміністрацію — без заробітку. Окремо висловлюємо велику подяку п. Петрові Сулківському, який до травневого числа "Н. Д." включно вивозив нас на лінотипі — дуже дбайливо вискладував вечорами число за числом наш журнал, коли всі добрі люди — після праці денної — спокійно відпочивали. А ще дякуємо всім детройтцям, які—хто більше, а хто менше — помагали робити журнал і розсилати його — членам родини П. В. Майсюрі, о. Олександрові Биковцеві і панімаці

Валентині, д-рові Василю Витвицькому, пані Марії Сулківській, п. П. С. Динникові, п. М. Т. Смикові, пані М. І. Чепик та всім, кого й не згадали тут.

III. Незабаром буде юридично оформлена наша видавнича спілка з обмеженою відповідальністю (порукою) "НОВІ ДНІ" — на базі дотеперішнього тимчасового товариства в складі трьох осіб (М. Я. Валер, М. Г. Горгота, Д. В. Кислиця). Спілка буде зареєстрована в Торонто, Канада. Після перших зборів новоствореної спілки ми повідомимо в своєму журналі про склад управи спілки та розподіл обов'язків поміж її (управи) членами і про затверджений спілкою склад редакції.

IV. Ще раз просимо всіх передплатників бути терпеливими й виrozumілими, поки ми до кінця упорядкуємо документацію і закінчимо виставляти відповідні числа журналу на наліпках. Тих же передплатників, які чомусь не отримують (чи отримують нерегулярно) журналу, просимо своєчасно повідомляти про те адміністрацію "Нових Днів".

ВІД 1-го ЧЕРВНЯ ц. р. прийняв обов'язки адміністратора "Н. Д." у Торонто п. ВАСИЛЬ ПАВЛЮК разом із своєю дружиною ВІРОЮ.

V. Авторів і дописувачів просимо слати статті і дописи або безпосередньо і на приватні адреси членів редакції, або на нашу єдину торонтонську адресу видавництва (адреси членів редакції подамо водночас із повідомленням про склад редколегії після затвердження управою спілки).

ВИДАВНИЦТВО "НОВІ ДНІ"

ТАРАСОВЕ СВЯТО НА ЧУЖИНІ

В далекий Кавказчині, в краї чужому
Мріється рідная хата:
Свята найбільшого ми дочекались,
Нашого любого свята.

Русь-Україна сьогодні справляє
Пам'ять своєму пророку.
Ми з чужини так само возносим
Славу сердечну, глибоку.

Згадуєм сумно за рідну Вкраїну,
Повну принади землицю,
Повну ланів, і гаїв, і садочків,
Повну краси чарівницю.

Згадуєм сумно за рідну Вкраїну,
Повну злигоднів селянських,
Повну насильства, одчаю та муки,
Повну лютощів панських.

Нене — голубко! до тебе я лину:
Тут я чужий — чужениця
Аще забуду тя, Єрусалиме,
Будь ми забвенна десниця!

Хай до гортані язик мій прилипне,
Скоро тебе позабуду
І в чужині одіб'юся од служби
Нашому рідному люду!

Батьку Тарасе! ти чуй присягання:
Ми, українські діти,
Матір і бідного меншого брата
Будем повіки любити.

Будем боротися, їх визволяти
З пазурів сина вдома!
Каже надія: діждемся напевне
Вільного рідного дома.

М. І. МАНДРИКА

З ЦИКЛЮ "МУЗИЧНІ НОЧІ"

ІХ

"Сумує, плаче Ярославна"...
А Ігор-князь у хана Кончака...
Це билися вони на смерть недавно,
Ще у крові тече Донець-ріка,
А вже Кончак-хан князя умовляє
Забути Ярославну і забути Русь...
Гучну він тризну у степу справляє,
Щоб князь у розкоші про них забувсь.

Крізь сон топоче стоконями танок,
Сопілки свищать і літаври б'ють,
А з ними співи-танці красних бранок,
Що князя Ігоря в обійми ждуть...
І вже красуня Кончаківна
У сина княжого обіймах

Гримлять степи, лунає спів спокуси,
Голосять труби, бубнів гураган.
"О князю! Не вертайсь уже до Руси!
Зостанься з сином — будеш сам, як хан!"

Та князь мовчить. Не йме його спокуса:
"Втечу й прийду я ратно знов на бій...
Спасу я Русь і з честю повернуся
Тоді у край свій, у мій рідний дім!"

І в чорну ніч покинув Ігор хана,
Хоч гнались половчани наздогін.

Віки минули — знане і незнане.
Нам воскресив його у музиці віхряній
В безсмертнім творі Бородін.

16. VIII. 70

В. САМІЙЛЕНКО

НА ПЕЧІ

(Українська патріотична дума)

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то вдень, чи вночі,
Моє серце сповнялось клопотом.

Бо та піч — не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорозька то Січ,
Тільки в форми прибралась вигідні.

Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі;
Я ж умію тепер боронити його
І служити, не злязючи з печі.

Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війною,
Замість куль і шабель у нових діячів
Стало слово гаряче за зброю.

Може зброя така оборонить наш край,
Але й з нею прекепська робота:
Ще підслухає слово якесь поліцай
І в холодну завдасть патріота.

Та мене почуття обов'язків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх,
Я знайшов собі добру методу.

Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі...
І, розваживши так, я віддався цілком
Праці тій, що єдине на часі.

На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за те ж для добра земляків дорогих
Я без мрії й хвилини не влежу.

І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Слово ж маю на те, щоб ховати думки.
Якщо зраджують їх мої очі.

До письменства я кличу, — звичайно, в думках, —
Щоб світило над нашою ніччю,
Хоч на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річчю,

О, країно моя! Я зв'язав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У годину твого ювілею.

"Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмирати не має охоти.
Кожна піч українська — фортеця міцна,
Там на чатах лежать патріоти."

Слава ж нам! Бо коли б дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по ньому хоч по два примірники з нас
Дочекають нового століття.

Слава нам! Хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слід буде легко шукати;
А щоб краще навік ті сліди збереглися,
Буде зроблено з нас препарати.

НА ЛІТЕРАТУРНІ ТЕМИ

Леонід ПЕРВОМАЙСЬКИЙ

МОЛОДИЙ ПОЕТ

Це був щасливий день.

Сімдесятилітній художник показував нам свої малюнки кількох останніх місяців.

Рама із старовинного золотого багету, в яку художник вставляв їх один за одним, стояла на мольберті посеред тісної майстерні. Раптом стіни її наче розсунулись, а потім зовсім зникли, і нічим не обмежений простір оточив нас з усіх боків.

Літо й осінь, зима й весна, цвітіння дерев, глибoki замети снігів, розкошлані хмари, тиша на морі, квітучі луги, нічні кораблі, гірські схили, жінки і квіти, — orbis pietus — світ в образах розкривався перед нами, покликаний до життя, перетворений творчою уявою художників.

Це був начебто й знайомий, але разом з тим — новий світ, бо ми дивилися на нього очима сивого майстра з молодого невтомного душою, назавжди враженою щастям творчого існування і можливістю дарувати це щастя іншим.

Перед його малюнками я не вперше переконувався, що в творчості ніякого значення не має вік.

Справжня обдарованість виявляється дуже рано, — найбільше ж щастя, коли вона не вичерпується до кінця життя.

Потім я читав рукопис цієї книжки.

Ім'я автора нічого не сказало мені — я чув його вперше.

Короткі вірші — в п'ять, два, а то й один рядок, з невловним ритмом, позбавлені рим, наповнені хвилюючим змістом в одній точній і місткій фразі, одразу ж узяли мене в полон.

Вони вражали первозданною самобутністю, несподіваністю і свіжістю.

Коли б мене не попередили, що авторові ще немає сімнадцяти років, я подумав би, що створив їх досвідчений глибокий майстер, для якого слово не іграшка, а те, чим воно насправді є, — знаряддя творчої думки, яка прагне пізнати світ і визначити в ньому місце людини, і в прагненні своєму не спиняється, хоч наперед знає, що

кожна відповідь є новим запитанням і що вся могутність людини полягає саме в тій сміливості, з якою вона ставить свої запитання перед життям.

Спитала квітка: "Як живеш?"

Спитав я в квітки: "Як цвітеш?"

Цей дворянський вірш міг би написати Григорій Сковорода або молодий Павло Тичина.

У ньому чується здивування молодої тривожної душі перед чудом світу і перед самою собою, і та мудрість юності, котра, коли й не знає, то почуває, що кожне окреме існування дорівнює в своїй цінності всій світобудові в цілому — від малої квітки, яка хилиться від легкого подуву вітру на обніжку біля ніг поета, до мерехтіння мільярдів зірок у нічному небі над його головою.

Та не тільки здивування, закоханість і віра в життя присутні в цих рядках, так невимовно висловлених і так просто зримованих.

Вони повні невловної, ледь чутної іронії й мудрого смутку.

Чому? Звідки вони в сімнадцятирічного юнака? Що він знає такого, чого б не знали чи вже забули ми?

Він же ще майже дитина, деякі вірші викликають у нашій пам'яті повну безмежної ніжності первісну поезію материнських примовок до немовляти: сорока-білоока на припічку сиділа, діткам кашку варила...

І в той же час щось підказує нам, що ми маємо справу не з дитиною, що дитинство існує в свідомості юнака вже перетворене спогадами про нього — це образи, за допомогою яких поет осмислює своє існування в світі.

— Сороки-сороки,

Куди летите?

На верби високі...

— Сороки-сороки,

А що несете?

— Несемо ми, сороки,

Чотири мороки.

І триста цукерок
Із Нового року.

Вслухайтесь, яка туга бrenить у протиставленні "чотирьох морок" щасливому сну про триста цукерок з новорічної ялинки. Ніжність материнської примовки вже тільки відгукується в душі поета.

Почуття перелому, прощання, далекої дороги сповнює вірші цієї дуже молоді і тим більш надійної книжки.

Поет ще зовсім дитина, коли вихоплюються в нього ці повні радісного захвату рядки, коріння яких десь у дитячих щедрівочках:

Як одягну я кожуха
Та як піду селом,
Та як защебечуть собаки, —
Ото Різдвяна буде ніч.

Але він уже зовсім не дитина в недитячій печалі й утомі ось цього вірша:

Давай поскидаємо черевички.
Поставимо поруч — спочинемо.
А вони хай походять.
(Прощаюся з дитинством).

Душі потрібний перепочинок перед далекою дорогою, вона передчуває своє призначення в світі, ще не обірвалися зв'язки з казками і снами дитинства, але вона дивиться вже не в минуле, хоч і недалеко, а в повне загадок майбутнє, в якому треба знайти себе.

В дійсності, як і в казці, перед нами завжди роздоріжжя і той повний глибокий мудрости камінь, на якому всі можливі перестороги... Яке щастя, що вони не спиняють сміливих!

Ось чому немає вже й сліду дитячої наївності й безжурності в думках юнака про себе, про своє місце в житті... Не камінь, а орне поле перед ним, ов'яне вітром весни, свіжим, бадьорим, тривожним.

Образ поля стає для поета образом світу, і цей образ підказує йому вирішення чи не найістотнішої проблеми творчого існування людини, вирішення сміливе і героїчне:

Цей прохолодний плуг
І березнева борозна.
...посій себе...

Образ: світ — поле, людина — зерно — вражає прототою і величністю, йому не треба прикрас, звідси лаконізм і остаточність вислову в цих трьох рядках.

Ні, він зовсім не дитина, цей хлопчик, він уміє думати, він знайде чого прагне і почуває зв'язок не тільки з теплом материнських рук.

Я не виріс поетом,
Я виріс полином гірким.
Із-під джерел землі пухкої
Коріння прадідів моїх
Торкається мене.

Можна дивуватися ранній зрілості цих рядків, але не вірити їм не можна — в них не самовпевненість, а обґрунтована певність, не безкрила мрія, а сила.

Існує закономірність: поет хоче зрозуміти себе через світ, який його оточує, але ж і цей довколишній світ має зрозуміти себе через поета.

Даруйте сю книгу всім,
Хто не знає себе, —
Хай узнає про мене.

В цьому прагненні до двостороннього пізнання ніщо не нове і ніщо не старе. Старий тільки світ, людина в ньому завжди нова і має все осмислити заново, щоб оновити його собою.

Це оновлення світу собою і через себе відбувається на наших очах, коли у віршах нового поета він втілюється в нову образність, для якої не було й немає прикладу в нашій поезії.

Ось образ життя:

Я не хлопчик, а — бджілка,
Ти не дівчинка, а — квітка.
Як будемо взимку жити?

Образ кохання:

Листячко, по якому ми йшли,
Шурхотіло-стогнало.
А в чорнім дуплі пташка співала.
Горіх упав на долоню твою —
То його білка впустила,
Побачивши сльози в твоїх
синіх очах.

Образ смерті:

Колись і я стану братиком
Степової материнки,
А поруч цвістиме перестріч...

Безліч питань виникає, коли читаєш ці вірші, не виникає тільки сумніву щодо обдарованості їхнього автора.

Чи знає поет наперед свою долю? В усякому разі, він замислюється над нею і вірить у своє призначення. Складні й неоднозначні образи, в які він втілює свої надії, свідчать про широчінь і багатопланивість мислення цього юнака, який стільки кардинальних питань творчості ставить перед нами вже самою своєю появою.

Росте дівча, наче кущ калини,
Гудуть машини на шляху.
Ластівки в моїх віршах ночують
До початку нового дня.
Місяць запряжу я в сани,
Назустріч зимі виїду.
Окрилені ластівчиними крилами
Літатимуть мої вірші

Вражені незвичайністю цих рядків, їх простою й оголеністю почуттів і думок, що пульсують у них, ви можете запитати:

— Вірші? Невже це вірші?
Я відповім:

— Ні, це більш, це — поезія.

Дорогі Читачі і Читачки, у кожного і в кожної з Вас напевно знайдеться хтось рідний, приятель чи знайомий, що може стати постійним передплатником нашого з Вами журналу — допоможіть йому приєднатися до нашого гурту.

Ви будете згадувати колядки і щедрівки, захочете встановити зв'язки цієї творчості з японськими "танка", намагатиметесь зрозуміти її через Федеріко Гарсія Лорку або Поля Елюара — надаремно: усе це буде помилкою; юнак народився в Шевченкових Моринцях, і хоч жодною рисочкою не схожий на свого уславленого земляка, джерела його творчості саме тут, на цій землі, в її природі, в звичаях її людей, в силі традиції і в найсучаснішій сучасності.

У жодному кутку земної кулі, з усією різноманітністю народів, побуту і мов, ніхто не зможе так сказати:

А за тим яром
Поле яринове,
А на тому полі
Яринова мати
Ярину в'яже.

І нарешті остання цитата, якою я хотів би закінчити ці короткі нотатки:

Хтось передав привіт
(22 ввечері)

Мені попутницею матері,
Для того, може, щоб тужив?
Чи може, хто пожалів?
Чи, може, полюбив?

Я НІКОГО НЕ ЗАБУДУ В ЖИТТІ
І НІКОГО НЕ ЗРАДЖУ.

Яку велику силу треба почувати в собі, щоб дати таку просту й таку велику обіцянку!

Поет — я не вперше вживаю тут це слово. Можу ще додати до нього — молодий. Але це нічого не міняє. Молодий поет це той, про кого, незважаючи на його молодість, ми можемо сказати — поет.

Книжка має назву, яка найбільше відповідає її змістові, — "Коріння".*) Звуть поета — Борис Корнієнко.

Запам'ятаймо це ім'я.

Літ. Україна, 23 квітня 1971

*) Книжку поезій Бориса Корнієнка "Коріння" підготувало до друку вид-во "Молодь".

Олена НЕСІНА

"БРЕХНЯ" ВИННИЧЕНКА, "ДИКА КАЧКА" ІБСЕНА ТА НІМЦІ

У статті "Про наш театральний репертуар" ("Свобода", 23-го квітня 1971 р.) проф. В. Чаплєнко пише, що В. Винниченко в розмові з своїм приятелем висловив бажання бути українським Ібсеном.

На жаль, в українській науковій літературі — в галузі Винниченкознавства — дуже мало вивчалось питання впливів іноземних авторів на творчість Винниченка.

Однак, німецькі фахівці ще в двадцять роки ґрунтовно вивчали і дискутували літературну вартість Винниченкових драматичних творів, а також впливи на них Ібсена та інших драматургів.

Особливо цікаву дискусію в Німеччині викликала Винниченкова драма "Брехня".

Ця п'єса мала успіх не тільки в Німеччині. У 1923 році *Blaetter des Buehnenvertriebes* відомого німецького видавництва *Gustav'a Kiepenheuer'a*, рекламуючи постановку Винниченкової п'єси "Гріх", писав:

"Величезний успіх у всіх країнах Європи!!! Володимир Винниченко, автор драми "Брехня", яка мала великий успіх у Німеччині, Голландії, Швейцарії, Америці, Австрії, Чехо-Словаччині і в Польщі. В одному Берліні її ставили 60 разів!"

(Архів Винниченка; К. 12; ч. VIII, 2).

Ця драма йшла в 1913 році й на сценах українських театрів, а з 1914 р. її ставили найбільші театри Росії. У Петербурзі "Брехня" була прем'єрою на Імператорській сцені Александринського театру. В Італії роль героїні п'єси виконувала відома артистка Єлена Грамматика.

У Німеччині театри Берліну, Нюрнбергу,

Ляйпцігу, Дрездену, Мюнхену та інші ставили "Брехню" з великим успіхом. П'єса йшла в Берлінському *Volksbuehne Teater* за постановкою відомого німецького режисера Фрідріха Кателера протягом 1922-24 р.р.

Короткий зміст драми такий. Героїня драми Наталя Павлівна не любила свого чоловіка, інженера Андрія Карповича, вона, за її словами, виїшла за нього заміж з "абстрактної любові до людськості", бо "я знала, що Андрій має великі математичні здібності, ну, й хотіла через його дати людськості "нові цінності".

Познайомившись з Андрійовим батьком, простим бідним селянином, і сестрами, їй хотілось стати на коліна перед його батьком, обмити його ноги й витерти їх своїм волоссям", бо "я не можу без щемлячої, пекучої жалости дивитися на цього "дядюшку".

Наталя Павлівна тяжко працює, утримує цілу родину, щоб дати можливість своєму чоловікові без перешкод працювати над його науковим винаходом. Але вона має проблему: кохає молодого студента Тосю, який вимагає від неї покинути чоловіка і йти з ним. Наталя зраджує і обманює свого слабодухого, хворобливого чоловіка, а також бреше студентові. Нарешті вона бреше й Іванові, асистентові Андрія Карповича, що вона тільки його любить — це коли виявилось, що він викрив листи студента до неї, та коли став погрожувати, що віддасть їх Андрієві — її чоловікові. Іван їй не вірить і вимагає доказу її любові: бути його коханкою або отруїтись ціяністим калієм.

Бреше вона не зі страху за себе, а з жалости

до своїх близьких. Листи Іван їй віддає, але вона боючись, що життя всіх, що її люблять, буде пропаще без її любови, п'є отруту, залишаючи кожного з вірою, що вона тільки одного його любила. Вмирає Наталя з брехнею на устах, що нібито вона хотіла випити вишневих кропель від болю голови.

В половині лютого 1921 р. в м. Нюрнбергу, Баварія, драма "Брехня" вперше попала на сцену німецького театру. *Berliner Tageblatt* оголошував: "Прем'єра українця в німецькому театрі. Міський театр Нюрнбергу дістав п'єсу "Брехня" Володимира Винниченка. Вистава відбудеться в половині лютого. Вперше в нашому німецькому театрі українець дістав собі слово; цікаво, чи прем'єра виправдає ті сподівання, які покладають на неї в літературних колах".

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

У липні того ж року з газети *Leipziger Neueste Nachrichten* можна було довідатись, що драма витримала іспит прем'єри в Нюрнбергу і вже йде в Ляйпцігу.

Газета подає велику рецензію, в якій критик вважає, що в авторі "Брехня" можна впізнати письменника, який, очевидно, знає сучасну російську літературу так добре, як і культуру західних народів.

Крім таланту, заявляє критик, Винниченко виявив і ще й те, що він вивчав і використовував таких авторів, як Генрі Бернстін, Ібсен, Стрінберг, Зюдерман.

В цілому, пише критик, це є дивна суміш поезії і театру, тут виступає витонченість, шляхетність поряд із грубою театральщиною. Дуже різкі зовнішні ефекти переплітаються з надзвичайно поетичними думками. "Це твір, який заслуговує, щоб його вивчати".

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Ляйпцігер Цайтунг також стверджує, що автор вчився в добрих західно-європейських письменників. Газета нагадує, що ще Ібсен подавав голос про те, чи не є життєрадісна людина, яка бреше, ліпшою, ніж "дохлятина", що говорить правду. Пані Наталя бреше дуже багато, пише газета, із співчуття та інших чудесних мотивів, але її брехні жертвенні, як і брехня у всіх невинних, і стає згубною, коли мужчини з характером вимагають від неї правди. "І чому вони вимагають правди?" — питає критик. — "Ради неї? О, ні! З чистого егоїзму".

Критик вважає, що доказ, яким вона користується, не є переконливим, але ефективним.

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Leipziger Volkszeitung також дискутує вплив Заходу на драму "Брехня".

"Українська драма є судильний продукт західно-європейської культури. Цей твір має більше ібсенізму і південнізму, ніж українського, хоч національні риси не зовсім відсутні. П'єса в цілому показує лице Західної Європи 19-го століття. Збудована вона на соціально-етичному конфлікті.

Газета вважає, що "Вистава цієї української драми важлива тим, що вона показує напрямки,

в яких відбувалися зміни в українській літературній творчості. Вона показала, що там, як і в Великоросії, інтелектуальна культура вищих верств суспільства йде слідами Заходу".

Далі критик пише, що "Брехня" нагадує "Дику качку" Ібсена. Але він вважає, що в західно-європейському сенсі ця драма ("Брехня") має багато переваг. "Вона показує майстерне володіння натуралістично-психологічною технікою". І далі: "Особливо такі постаті, як Андрій Карпович, добрий, дрібнобуржуазний технік, і його сестра, так вивершені, що самі вони роблять п'єсу цінною".

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Leipziger Abend Post пише, що Винниченко вклав стародавню боротьбу поколінь в рамці слов'янського театрального мистецтва. Критикові подобається композиція драми, а сам Винниченко, на його думку, "часто видає себе як досвідчений повістьяр, який марно вивчав чужинецьку літературу".

Критик вважає, що Наталя є особою, над якою варто задуматись.

(Архів Винниченка, К. 2, ч. VIII, 2).

У 1922 р. драма "Брехня" перейшла до Мюнхенського, а потім і Берлінського Державного Театру *Volksbuehne*.

Берлінські критики зустріли появу п'єси інакше, ніж критики інших міст. Вони гостро критикували п'єсу, визнаючи, однак, успіх її в глядачів.

Local Auszeiger саркастично висміює зміст і форму драми.

"Три акти. В першому говорять, в другому говорять і в третьому говорять. Безконечна балаканина. Нарешті жінка, яка так наговорила і про яку так багато вже сказано, лягає на канапу і вмирає, немов би втомила від розмов. Але такої примітивної смерті українець Винниченко не любить".

У такому тоні йде переказ усієї п'єси. І висновок: п'єса ненатуральна, штучна, нудна розмова про права... Газета дивується, що ця п'єса потрапила на сцену.

Закінчує рецензію критик словами: "Вона вмирає, як сказали, поволі і чудесно, в колі своїх людей, оплакувана і люблена всіма. Але не нами, пане Винниченко".

(Архів Винниченка, К. 23, ч. VIII, 2).

Берлінер Цайтунг дивується, як Винниченкові вдалося на протязі короткого часу виступити в берлінському театрі з двома своїми п'єсами.

"Автор цієї української драми має щастя, яке б так хотіли мати німецькі письменники" — пише та ж газета.

Гостро критикуючи зміст п'єси, критик заявляє: "Він винайшов чорну пантеру, відкрив невинну брехуху, брехливу невинність, загадкову жінку, яка виникла за допомогою Ібсена і кількох французів, щоб перенести надзвичайні страждання".

Газета примушена визнати успіх п'єси, але пояснює, що цей успіх автор "Брехні" мусить завдячувати чудовому виконанню ролі Наталі, цебто грі артистки Гелени Федмер.

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Успіх драми визнає й "Koelner Zeitung". Ця газета також стверджує, що в п'єсі помітний вплив Ібсена та інших скандинавців.

"Тема брехні в житті, яка потрібна для людства, не є новою з часів "Дикої Качки", — пише газета, але критик вважає, що Винниченко не був об'єктивним і "увесь свій світ побудував на цих своєрідних щоденних характерах. Він кинув усе світло на свою героїню п'єси — Наталю Павлівну, яка увесь час була центральною фігурою".

Газета не вважає героїню доброю людиною, яка діє з загальної любови до людства.

"Вона сіє щастя на всі боки, брешучи всім, щоб у неї вірили. Але ми, з нашими старими західними ідеями, таку жінку вважаємо нечесною".

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Frankfurter Zeitung заявила, що "Брехня" є русифікацією теми мадам Боварі.

(Архів Винниченка, ч. VIII, 2).

Критикові газети Berliner Vorische Zeitung сподобалась сцена обіду гостей з веселими співами, однак "В новій драмі українського письменника Винниченка, яка вчора вперше йшла в Volksbuehne, маємо справу не про етичний дозвіл великої брехні, яка дуже часто й драматично дискутувалась, але про постійний стан забріханості. Правда тут, правда там... Головне ширити і мати щастя. Однак, вся ситуація не є такою вже трагічною, не є й дуже зворушливою. Вона заспокоює, вся мораль залишається десь збоку. Це в своїй основі звучить неприродно. Ця мрійниця про родинне щастя і радість недостойна довіря і в примітивній Україні пробує перевищити всі французькі хитрощі зради подружньої вірності".

(Архів Винниченка, К. 12, ч. VIII, 2).

Газета Vorwaerts запитує, чому ця драма йде на сцені і чим захопився такий завжди обережний фахівець, як Фрідріх Кателер і адміністрація Volksbuehne, що дали п'єсі місце в театрі.

Критик вважає, що жінка, яка бреше чоловікові й коханцям, несправедлива до всіх. "До цієї життєрадісної і з піднесеною душею жінки, — пише він, — підмішалась забріханість і досить для неї трагічне становище, але не трагічна доля. Всі в партері думають: Жінка заслуговує кращої долі, ніж пляшка з отрутою. Тільки Наталя кричить зі сцени: "Ні, я мушу отруїтись!" Її смерть суперечна з мораллю партеру, що, в даному разі, є здоровою мораллю. І далі: "Наталя отруїлась, як її інженер, обскурант, найменше знайий з її кохання, велів. А звелів він їй, щоб переконатись, що Наталя його любить, тільки сам інженер ще не вірить. Він — також дурень, ледве чи сповна розуму, малодушний і автомат, який приносить нещастя.

В театрі трагедій нещастя може заподіяти тільки думаюча і вольова особа, інакше бо партер думає, що він в камері жаків, а платив за трагічне видовище".

Критик хвалить артистку Гелену Федмер: "Яке мистецтво — зобразити все піднесення і всю

В. САМІЙЛЕНКО

ГОСПОДАР І ВІЛ

Із Ляшамбоді

Один господар був свободі друг великий
І зняти він хотів з Вола ярмо навіки.
Але на той замір так Віл йому сказав:
"Відколи я живу, я те ярмо тягав,
І батько мій носив і всі діди носили;
Спасибі Богові, наш рід не збувся сили.
За ласку дякую; не був би я Волом,
Коли б я не схотів zostатись під ярмом."
І люди є такі — дурні та ще й уперті:
Родилися в ярмі, в ярмі хотять і вмерти.

безодню жінки в розумі!! Здоров'я, духові якості, зосередженість думки — такими позитивними рисами була наділена ця, прозаїчного спекулянта, Едда Габлер".

(Архів Винниченка, к. 23, ч. VIII, 2).

Критик газети Berliner Tageblatt починає рецензію з того, що п'єса має три дуже довгі дії. "Настрої, ніжність, спалахи замилювання або радості. А проте це мелодрама. "Дивно, — говорить автор, — ми, українці, завжди співаємо — чи з радості чи з горя". І співає Корона пісню про могилу й мертвих — саме тоді, як відомо, що героїня зараз прийме отруту. Ми не можемо йти цим сумнівним шляхом, в хащах якого чигає непотрібна кумедійність", — заявляє критик.

Критик далі пише, що автор розтягає катастрофу без піднесень, переходів і поглиблень. "Цей спосіб — говорить фахівець, — якщо він взагалі щось дає, є чисто епічний". Однак критик вважає, що "попри психологічні хиби, помітна здібність до творення людського образу. Серце жінки в стражданнях просвічується наскрізь через усю мішанину — старий батько, пересаджений з села до міста, наділений простими прекрасними рисами, окремі сцени мають природні настрої, але інші, на жаль, тонуть у потопі сліз".

(Архів Винниченка, к. 24, ч. VIII, 2).

В іншому числі "Берлінер Тагеблат" пише, що п'єса справляє таке враження, ніби Ібсен із своїми героями і проблемами потрапив на Українв і все, що з тим зв'язане, стає там новим і оригінальним. "Специфічні російські риси і неясності мусили були затемнити її походження. Але не вдалось".

(Архів Винниченка, к. 12, ч. VIII, 2).

Так інтелектуальний Берлін критикував п'єсу "Брехня".

Чи були цілком об'єктивними столичні фахівці драми? Чи зрозуміли вони ідею твору? Чи, може, декого завела в блуд назва п'єси, ідея твору "Дикої Качки" Ібсена і пояснення режисера Кателера, що "Брехня може, в деяких обставинах, бути правдою — такий зміст п'єси".

(Архів Винниченка, к. 12, ч. VIII, 2).

У "Дикій Качці" Ібсена герой Реллінг заявляє: "Відібравши у пересічної людини життєву брехню, Ви відберете в неї водночас і щастя".

Наталя Павлівна також виправдовує свою поведінку тим, що "Людам не треба правди чи брехні, їм треба щастя, покою. Коли брехня може це дати, слава брехні!"

Але чи це основна ідея драми "Брехня", чи це тільки поверхова подібність її до ідеї "Дикої Качки"? Адже не обов'язково філософія одного з героїв (якщо це є взагалі філософією Наталі, а не соломинка, за яку хапається жінка в розпучі, щоб не втопитись) виявляє філософію автора!

На білому аркуші паперу, пожовтілому від часу, В. Винниченко виклав проблеми, які його хвилювали в той час і які вплинули на його драматичну творчість.

Про п'єсу "Брехня" він там пише:

"В слідуючих драматичних роботах мене займав особливо конфлікт між стихійними, первісними, вічними силами, не підлеглими людській волі, з одного боку, і з другого — людськими законами, часовими і умовними. В п'єсі "Брехня" закон симпатії, любови до подібних собі приму-

шує героїню п'єси ламати всі умовності людей, жертвувати поняттями правди, вірності і навіть своїм власним життям".

(Архів Винниченка, к. 14, ч. VIII, 2).

Чи ж німці справедливо оцінили творчість письменника, чи, може, вони з чисто національних почуттів "вищости" навмисне вульгаризували "українця Винниченка" і спотворювали ідею його драми? А може дехто з них просто не зрозумів як слід, про що йде мова?

Не бракує й досі серед нас кривотлумачення Винниченкової спадщини — переважно з мотивів упередженості до політичної діяльності письменника. Ми ж говоримо про Винниченка-письменника, який безумовно заслуговує на видне місце в історії українського народу і його культури.

А чи "Брехня" є самостійним твором, чи більш або менш удалим наслідуванням "Дикої качки". про це мають сказати своє вирішальне слово наші вчені-літературознавці.

СПВЕЦЬ КАНАДСЬКИХ ПРЕРІЙ

*Коли ж вас Бог у гніві побатожить?
Коли чужий розвіється дурман?*

(Яр Славутич)

Микола Щербак, В. Т. Жила. "Полум'яне слово". До 50-річчя Яра Славутича. Українська Видавнича Спілка, Лондон, 1969, 40 сторінок. Редакційна колегія: д-р В. Жила (голова), Андрій Легіт, Дмитро Чуб, Микола Щербак.

Яр Славутич, за влучним висловом Святослава Гординського, один із перших "скинув забруднену сорочку радянської ідеології" і став на твердий ґрунт поета-патріота окраденої України.

Починаючи збіркою поезій "Співає колос" (1945) до ювілейної збірки "Завойовники прерій" (1968) включно, Славутичева муза звучить широким, як херсонські степи, діяпазоном поета-громадянина.

Невеличка розміром, але зрадагована вдало й з естетичним смаком книжечка "Полум'яне слово", присвячена 50-річчю з дня народження талановитого еміграційного поета, науковця і видавця Яра Славутича.

В першому розділі цієї праці, що має назву, як і ціла книжечка, "Полум'яне слово", Микола Щербак дав, на нашу думку, глибоку й детальну аналізу Славутичевої поезії, починаючи з його найперших віршів про мрійні казкові світи, "золоте царство", "жар птицю", безмежні херсонські степи і кінчаючи сьомою збіркою поезій "Завойовники прерій", що появилася в 1968 році. Микола Щербак підкреслює, що Яр Славутич своїми творами "уже заслужено зайняв тривке місце в українському письменстві, і Славутичеві твори. — продовжує рецензент, — це снаговиті випівти душі, це відбитка нашої епохи, її тривоги, її потреб та її трагедій. Свої думки й почуття висловлює він чисто й прозоро. Коли творча фантазія

заводить поета в далеке минуле України, воно асоціативно перекликається з нашою дійсністю... Поезія Яра Славутича ніколи не буває розхристана, завжди дбайливо вбрана в прегарну літературну форму".

Микола Щербак підкреслює також Славутичеву перекладацьку роботу, зокрема його переклади сонетів та од Джона Кітса (вперше перекладені українською мовою!) та його праці з ділянки літературознавства й мовознавства.

У розділі "Нові поетичні обрії" В. Жила розглядає збірку поезій Яра Славутича "Завойовники прерій", присвячену пам'яті перших українських поселенців на канадських просторах. Зовсім справедливо, на нашу думку, вказує В. Жила на Славутичів "національно-український" (не каналський) патріотизм у збірці "Завойовники прерій" і підкреслює філософську глибину, урочистість і героїчний дух його поезії. І справді, наш поет носить глибоко в серці образ сторожової батьківщини і благає Бога послати в Україну месників, які "вогненними мечами покарали люту неправду":

Поглянь же, Боже, в дальній край!

Пошли послання в Україну —

Мечем вогненним покарай

Неправду люту, кривду тлінну!

У кінці книжки надруковано кілька дарчих написів, віршів та дружніх шаржів, присвячених Ярові Славутичеві, таких авторів, як Михайло Орест, Дан Мур, М. Мачлика, Левко Ромен, Кость Гіммельрайх, Ганна Черінь, Хведосій Чичка і Свирид Ломачка.

Загалом книжка дуже чепурно зрадагована і справді є гарною ювілейною пам'яткою одному із кращих українських еміграційних поетів і науковців.

Степан ЧОРНИЙ

БАГАТА ДАНИНА

(Яр Славутич, "Завойовники прерій", 1968 р.)

Переді мною одна з нових збірок поезій Яра Славутича — "Завойовники прерій". Вже сама назва збірки розкриває зміст і характер написаного.

"Не загарбники дальніх імперій,
Не кортези з минулих віків, —
Тут пройшли завойовники прерій,
Єлиняк, Пилипівський, Лесків.

Лемешів домороблена криця
Корчувала почахлі паплі,
Щоб лягала дорідна пшениця
В чорне лоно пухкої землі".

Мова в поезіях цієї збірки йде в основному про перших піонерів — переселенців з української землі на дикі канадські простори, щоб перетворювати їх у похму ріллю, щоб вітер потім волохатими лапами гойдав золотоланні жита і пшениці.

Так розширювались обрії орної родючої землі, виростили села, а згодом і міста, що збагачували нерозвинену ще на той час північну країну.

Саме цьому процесові автор присвятив більшість поезій цієї збірки, що їх змістом є завзята жертвенна праця перших поселенців, які, не зважаючи на тяжкі умови диких прерій, зберігали свою національну вдачу.

Автор звертається й до інших поетів:

"Берімося, поети, до красних рим!
Хай славень дзвенить орачам старим,
Хай лине з Канади похвальний спів
Про піднятих прерій плугатарів".

("Плугатарі")

До найкращих поезій цього циклу належать такі поезії, як "На поле — плуг, на воду — лодь" та "Лежать скелети без голів".

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВИ — 50 МИНУЛО

Скромно відзначаючи — на жаль, трохи спізнено — 50-ліття ЯРА СЛАВУТИЧА двома короткими нотатками про його творчість, приєднуємо й свій голос до всіх, хто вже встиг поздоровити шановного ювіляра.

Як мало хто з наших творців культурних цінностей на еміграції, Яр Славутич багато пише і вміє видавати написане — не лише своє, а й ще чиясь, чим завжди дає добрий приклад працьовитості і винахідливості. Поет і педагог Славутич не спасував і не зневірився в тяжких умовах "гелп юрселф", давав і дає собі раду, а іншим розраду, кличе і притягає до творчої праці всіх, хто не встиг іще спуститися на саме дно невиласної ями, де опинилася не одна наша пропаша сила (і яка гукає звідти — "хронк нумбер!").

Бажаємо ювілярові дальших успіхів на його творчих гонах.

Многая літа, Яре!

Редакція "Нових днів"

"Ти горду стать землі й води
Поклав до ніг, орачу!
Я чую твій навал ходи.
Твою звитьгу бачу".

("На поле — плуг, на воду — лодь")

Чие життя сплатило дань
Суворим будням вічних прерій?
Чий крик сполохав глухомань
На цій землі зеленіперій?

("Лежать скелети без голів")

До кращих поезій цього ж циклу належать ще поезії "Спадщина" та "Діди", позначені психологічними рисами.

У збірці чимало місця присвячено полярнозимовій тематиці. У гарних образах винахідливий поет змальовує зимову стихію Півночі.

"Полярні сонети", "Падає сніг", "Зима — різьбар", "Північне саяво", "Мене обіймають зловісні"... "Біла буре" та інші поезії цього роду заповнюють значну частину збірки.

До найкращих поезій з полярних сонетів належить сонет "Зима — різьбар". Ось одна строфа з цього сонета:

Зима — різьбар. Як брили мармурові,
Лежить навколо синюватий сніг.
Вона ж, ясний залишивши нічліг,
Різьбить шедеври срібляній діброві".

Особливо оригінально звучать деякі рядки з поезії "Північне саяво". Ось, наприклад:

"Білі змії повзуть по схилах,
Білі змії прудких завій.

Деся похований під снігами,
Вдень конаю, живу вночі:
Наслухаю, як виють гами,
Як полярні плывуть плачі".

По-мистецькому звучить триптих "Падає сніг" —

Падає, падає сніг —
Марля на серця рани.
Жданий, жаданий,
Тужно лягає до ніг.

Споживу хмарама немає —
Рвуться, навальню плывуть.
Крізь каламуть
Перлами небо ридає".

Також гарні, вирізьблені поезії "Мене обіймають зловісні"... та "Біла буре!"

Цікаво, що на тлі сніго-льодових різьблень Півночі автор у багатьох поезіях виявляє стільки ліризму. Мабуть, ні один із сучасних поетів не насичує так ліризмом зимовопейзажні поезії, не змальовує ці пейзажі в таких мистецьких образах, як Славутич. Це — його індивідуальна поетична особливість.

Найяскравіше він виявляє себе саме в ліричних поезіях, де його емоційна стихія б'є з грудей бурхливими хвилями й розбризкується поривистопереливистим блиском.

НАША РОЗМОВА З ПРОФ. П. К. КОВАЛЕВИМ

Не маючи свого часу змоги відзначити 70-річчя нашого відомого мовознавця проф. П. К. Ковалева, ми вирішили хоч заднім числом познайомити наших читачів з досягненнями шановного ювіляра. З цією метою ми звернулися до нього з деякими питаннями, на які він ласкаво відповів нам.

Питання: Нам відомо, пане професоре, що Ваше 70-річчя свого часу було відзначено в Нью-Йорку на спеціальному засіданні в НТШ, а Ваша наукова діяльність підсумована в брошурі проф. В. Чапленка, що була видана в НТШ як ч. 29 його серії "Доповіді". Але з преси відомо, що Ви й після цього свята наполегливо працюєте. Чи не були б Ви ласкаві познайомити наших читачів з Вашою післяювілейною науковою працею?

Відповідь: Останніми роками я працював над проблемами з української синтакси, досліджуючи ці проблеми на багатому фольклорному і літературному матеріалі. В наслідок цього появилася в машинописі в день мого ювілею велика праця на 700 сторінок під назвою "Українська фраза" з підзаголовком "Синтакса словосполучень". Саме в основу її покладено словосполучення (сполучення двох слів), а не речення. Це перша праця в українському мовознавстві, написана так докладно й глибоко досліджена. Досі такої праці ще не було. А про словосполучення згадувалось у граматиках лише побіжно, в кількох словах.

На цьому багатому матеріалі я й розв'язую ряд проблем української мови, особливо в тих її ділянках, де через русифікацію українська мова почала втрачати чисте національне обличчя.

Ця праця, нажаль, лежить без руху, чекаючи видавця, щоб випустити її в світ і показати світові справжнє національне обличчя української мови.

Разом із цим я опрацював ряд інших проблем з історії східнослов'янських мов, як проблема т. зв. "спільноруського періоду" в історії цих

(Закінчення зі стор. 9-ої)

З ліричних поезій на зимову тематику вирізняються особливо поезії "Біла буря!", "Українським наснажена зором" та "Ювілейне", де автор викрешує вогонь своїх емоцій, своїх душевних переживань.

Збірка закінчується поемою "Скарга", присвяченою о. Агапієві Гончаренкові, що його поет зобразив як національного героя, як борця за вільну Україну, віддавши йому багато теплоти й пошани.

Мова цієї збірки Славутича, як і інших збірок, багата, образна, рясніє неологізмами, хоч деякі з них, треба признати, звучать трохи штучно.

Г. ДІБРОВА

П. К. КОВАЛІВ

мов, як проблема історичної термінології, проблема походження давніх східнослов'янських пам'яток, проблема походження націй і національних мов, проблема літературної мови Київської Руси та ін.

Всі ці проблеми вирішуються в окремій праці під назвою "Вступ до історії східнослов'янських мов", яка недавно вийшла з друку й поширюється по американських університетах, де викладання історії цих мов стоїть не на височині науки, де студентам прищиплюється старий русифікаторський погляд на історію української мови, а суто українські пам'ятки приєднуються до російських через ствердження фальшивої теорії про "спільноруську мову". Тому історію української мови починають, ідучи за радянськими мовознавцями, з XIV ст. Всі ці проблеми знаходять яскраве висвітлення в названій моїй праці. Важливим є те, що тут за новим принципом розв'язується питання запозичень (глибоко досліджене в моїй попередній праці "Лексичний фонд літературної мови Київського періоду", т. 2, Нью-Йорк, 1964), які широкою хвилею вливалися в живу і літературну мову в ранні часи письменності, тоді як радянські історики мови вважають ці запозичення "незначними".

П.: Чому саме над цими темами Ви зосередили свою увагу?

В.: Моя основна спеціальність — історія української мови та інших слов'янських мов, а також розв'язання різних проблем сучасної української літературної мови, особливо в зв'язку з русифікацією. Тому ці проблеми мене найбільше цікавлять, і я присвячую їм найбільше уваги.

П.: Які ще інші праці Ви написали й видали за цей останній час?

В.: Взагалі після мого ювілею (1968) досі появилися друком понад 62 наукові праці. З них названа праця "Вступ до історії східнослов'янських мов" (1971) та окремі статті й рецензії на різні мовознавчі та релігійно-богословські теми, зокрема тепер друкується брошура "Проблема словосполучень" та брошура "Українське Православ'я", що має вийти в світ до чергового Собору УАПЦ в США 14-го жовтня ц.р. в зв'язку з відзначенням відродження УАПЦ 1921 року. Крім усієї цієї праці я безнастанно друкую статті на різні мовознавчі та релігійні теми в наукових журналах — українських і закордонних.

П.: Які проблеми з-поза мовознавства Вас цікавлять і що Ви пишете на ці теми, над чим працюєте?

В.: З-поза мовознавства мене цікавлять проблеми з богословських і церковно-історичних наук, і тому над цими проблемами я багато працюю в перерві мовознавчих дослідів. Насамперед майже до кожного різдвяного і великоднього числа наших газет ("Свобода", "Вільне Слово") я даю окремі статті. Крім того, я вміщую статті на релігійно-богословські і богословсько-філософські теми в церковних журналах ("Українське Православне Слово", "Український Церковний Вісник" тощо).

Як член Науково-Богословського Інституту УПЦ в США, я редакую (як головний редактор) спеціальний богословський збірник "Віра і Знання", вміщуючи також і свої статті на різні релігійні теми та рецензії.

На ґрунті листування з іншими вченими виникла проблема рідної мови в церкві. Я взявся до вирішення цієї проблеми, надрукувавши в журналі "Нові Дні" (червень-липень 1970) спеціальну статтю, де підкреслено, що богослужбовою мовою в Українській Православній Церкві мусить бути тільки національна мова, бо інакше англійська мова може стерти всі національні ознаки Української Православної Церкви. Тут порушено проблему двомовності, за яку бореться в Канаді Яр. Рудницький. Я також ствердив неминучість двомовності на еміграції — своя рідна і мова держави, де живуть і працюють українці. Це стосується й молоді, бо ж молодіж конче мусить бути двомовною : в житті англійська мова, а в церкві — тільки українська мова, яку молоді напевне розуміє, як мову своїх батьків і дідів, хоч часто й не говорить нею. А це значить, що й церковні відправи вона розуміє.

П.: Ми знаємо, що на еміграції видавати українську книжку важко, а наукову й поготів. Чи не поінформували б Ви нас, як стоїть справа з виданням Ваших праць?

В.: Як я вже зазначив, наукові праці видавати дуже важко. Ось уже третій рік лежить без руху моя велика наукова праця "Українська фраза", а видання книжки "Вступ до історії східнослов'янських мов" вийшло з великою заборгованістю. Лише окремі статті друкуються в часописах безплатно і переважно без гонорару.

П.: Чи допомагає Вам хто в технічній науковій праці та в технічному оформленні?

В.: Так, дружина Віра багато допомагає в читанні коректи, кілька разів перечитуючи текст, бо без цього праця не могла б вийти в світ без помилок. А син Борис — в оформленні видання. А без художнього оформлення книжка не мала б відповідного вигляду, та ще й у твердій оправі з золотим тисненням. Це велика допомога мені в виданні моїх наукових праць.

П.: На останку ми хотіли б довідатись про стан Вашого здоров'я (коли це, звичайно, не секрет), бо стан здоров'я зумовлює й продуктивність письменника чи науковця?

В.: Звичайно, стан здоров'я зумовлює продуктивність праці. З огляду на вік продуктивність праці в мене зменшилась, порівнюючи з попереднім, молодим віком. Але теперішній мій стан здоров'я покищо задовільний. Цьому великою мірою сприяють фізичні вправи, які тривають у мене з молодих літ. Фізичні вправи надають більшій енергії й витривалості. А для наукової роботи це дуже важко. Головне, що виробляється самопевність у свої сили, у можливості наукової праці, чого часто не могла б дати самовпевненість у кваліфікації, як це буває з людьми, які в певному віці відчують себе нездатними до будь-якої розумової праці.

Дякуючи Богові, я покищо міцно тримаюсь і виконую свої обов'язки, як це належить кожному вченому.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD.

and

SERVICE STATION

**24-годинна, солідна і швидка обслуґа
чищення і напруга "форнесіа" безплатно.**

945 Bloor Street W. — Toronto, Ontario

Office: 536-3551 — Nights: 762-9494

АБЕТКОВІ ІСТИНИ

ІСТИНИ ГРАМАТИЧНІ

АРХАЇЗМИ — слова, про які забули, що й вони були колись неологізмами.

ЕТИМОЛОГІЯ. Кожне слово має свій родовід, що не завжди збігається із сучасним значенням слова. Родовід може бути дуже великий, а значення мале.

ЖИРНИЙ ШРИФТ. Цей шрифт, як правило, потрапляє в заголовок. І ось одвічне запитання: чи він потрапляє в заголовок через те, що жирний, чи він жирний через те, що потрапляє в заголовок?

ЗНАК ПИТАННЯ виникає то тут, то там, як правило, в кінці речення, і він стоїть там, у кінці і питає, питає, але не дістає відповіді. Тому що всі відповіді приходять потім, коли його речення вже закінчиться. Питати треба було б на початку.

ПРИСЛІВНИК. Незмінна частина мови. У тексті пояснює різні обставини: коли? де? навіщо? в який спосіб? Обставин багато, обставини змінюються... Але не змінюються слова, що їх пояснюють.

РЕЧЕННЯ. Реченням ми звемо закінчену думку, котрій пощастило подолати всілякі розділові знаки.

РИТОРИЧНЕ ЗАПИТАННЯ — це таке запитання, що давно вже знає відповідь, але мусить удавати, нібито її не знає.

СТВЕРДЖЕННЯ Й ЗАПЕРЕЧЕННЯ не віддільні одне від одного. Заперечуючи ствердження, ми тим самим стверджуємо заперечення. Через те дуже важко буває сказати "так" або "ні".

ТИП РЕЧЕННЯ. Розповідне речення відрізняється від інших тим, що там, де хочеться питати або кричати, воно вміє зберегти спокійну інтонацію.

УЖИВАННЯ ЧАСІВ. Одним теперішністю заступає майбутність, іншим майбутність заступає теперішність. А для третіх у минулому й те й те.

ЦИТАТА. Особливий вид прямої мови, який, зберігаючи мовцєві пряму мову, звільняє його від потреби прямо висловити свої погляди.

ЧАСТКА "НІ" може вживатися як для підсилення чи заперечення — то вже залежить не від неї, а від заперечення. Їй головне підсилити, а ствердження тих, хто її вживає.

ІСТИНИ МАТЕМАТИЧНІ

АРИТМЕТИКА. Жодне від'ємне число не вважає себе за число від'ємне, і кожен свій мінус має за плюс, а чужий плюс за великий мінус.

ВЕЛИЧИНИ. У десяткових дробах найзначніша величина — кома.

ДІАМЕТР — це звичайна хорда, яка, проте, забула, що вона хорда, адже проходить вона через центр!

ДРОБИ. Знаменник у дроба — своєрідний п'єдестал. Що менший дріб, то більший йому потрібен знаменник.

ЖИТТЯ В ЦИФРАХ. Максимум — це те, до чого постійно прагне мінімум, а мінімум — те, чого максимумові завжди бракує.

ЗНАЧЕННЯ НЕВІДОМИХ. Лише дізнаючись, чому дорівнюють ігрек та зет, ікс усвідомлює власне значення.

КУТ (окремий випадок кута зору). Кут зору складається як мінімум із трьох точок зору.

ЛІНІЙНІ МІРИ. Без міліметра кілометр — не кілометр, а міліметр без кілометра лишається міліметром. Ось істина, якої кілометри не можуть зрозуміти, а міліметри не можуть засвоїти.

НАБЛИЖЕНІ ЧИСЛА. Кожне наближене число має свою похибку, яку охоче йому дарують. І чим наближене число більше, тим більшу похибку йому дарують.

НЕСКІНЧЕННІ. Коли б відтинок не вважав себе за нескінченну пряму, він навряд чи дотягнувся б від однієї точки до іншої.

НУМЕРАЦІЯ. Коли все розставлене по місцях і підраховано, і пронумеровано, тоді виникає математичний ряд, у якому точно відомо, що чому передує і що за чим іде. І минуле десятки — це дев'ять, вісім, сім... а майбутнє її — одинадцять, дванадцять, тринадцять... І ніколи їй не повернутися до сімки або шістки, — тому що існує на світі нумерація.

ОБЕРНЕНО ПРОПОРЦІЙНІ ВЕЛИЧИНИ. Між цими величинами існує певний, можна сказати, немінучий зв'язок, який полягає в тому, що збільшення (зменшення) однієї величини обов'язково спричинює зменшення (збільшення) іншої. Наочні приклади: добро і зло, честь і підступність, розум і безумство.

ПРОСТІ ЧИСЛА. Що тут казати про двозначні та однозначні, коли й серед десятизначних зустрічаються числа, що діляться лише самі на себе. Тільки самі на себе, незважаючи на зовнішню свою багатозначність.

ФІГУРИ ГЕОМЕТРИЧНІ. Бездоганна правильність і непогіршена симетричність багатьох фігур пояснюється тим, що всі їхні гострі кути ідеально врівноважуються тупими кутами.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВЕЛИЧИН. Число, яке не можна віднести ні до додаткових, ні до від'ємних, у всіх випадках є нулем.

ІСТИНИ ФІЗИЧНІ

АКУСТИКА. Там, де гармонія звучить дисонансом, дисонанс виступає мірилом гармонії.

АТОМНА ВАГА — найбільша вага порівняно з залізною, бронзовою та кам'яною вагою.

БЛАГОРОДНІ ГАЗИ. Глянути на них — і дивитися нема на що, а кожний тримається осібно і не вступає ні в які сполуки. Отак, аби вважатися благородним, часом досить якомога менше спілкуватися.

ВАКУУМ. Новітні відкриття у фізиці доводять, що вакуум (порожнеча) є одним із станів матерії. Можна бути матерією і разом з тим бути порожнечою. Що ж, це досить стара істина...

ВИМІРЮВАННЯ ВАГИ. Найважчі камені — за пазухою.

ГРИМУЧИЙ ГАЗ. Водень і кисень, яких згодом водою не розлити (після того як вони утворюють воду), спочатку дуже важко з'єднуються. Коли не намагатися якось це пришвидшити, то станеться такий вибух. Так буває завжди у стійких сполуках: спочатку важко з'єднуються, а потім важко роз'єднуються.

ДЗИГА. У цій цяцці криється великий філософський зміст: вона набуває стійкості лише в русі

ЖИРИ мають дуже непростий хемічний склад, але утворюються досить просто, навіть у тих, хто зовсім не обізнаний з хемією.

ЗАКОН РУХУ. Головний закон руху: палиць не повинно бути більше, ніж коліс.

КРИТИЧНИЙ СТАН РЕЧОВИНИ. У критичному стані речовина набуває властивостей водночас і газів, і рідин і позбавлена тільки властивостей твердих тіл, навіть якщо раніше ті властивості були їй притаманні.

ЛІРИКА Й ФІЗИКА. У ліриці, на відміну від фізики, що більша відстань, то сильніше притягання.

МИСЛЯЧІ МАШИНИ. Деякі люди відрізняються від мислячих машин тим, що давно вже ні над чим не замислюються.

НАПРЯМ РУХУ. Рух тіла, кинутого вгору, іноді стає рухом донизу. Причому справжнє пришвидшення з'являється тільки на цьому, другому етапі.

ОДИНИЦЯ МАСИ. Що більша маса, то меншою видається кожна одиниця щодо неї. Хоч окремо кожна одиниця — величина постійна.

ОПТИЧНІ ЯВИЩА. Муху, що сидить на вікні, можна прийняти за горобця на сусідському паркані або за орла десь у надхмар'ї. Різниця між великим та смішним подеколи є лише питання перспективи.

ВУЛКАНІЧНІ ОСТРОВИ. Можна піднятися з самого дна і досягти висоти неабиякої. Але для цього скільки треба пройти! Ну, по-перше, вогонь... і, по-друге, природна річ, воду...

ГЕЙЗЕРИ — це невдалі вулкани, що їм замінили лаву звичайною (правда, гарячою) водою.

АСТЕРОІДИ. Маленькі планети живуть і рухаються за законами великих планет. Чи не тому вони маленькі, а не великі?

ПИТОМА ВАГА свинцю в шість разів більша за питому вагу цегли, і щоб урівноважити тонну свинцю, доводиться будувати кілька шпиталів.

РІДИНА. На занурене в рідину тіло діє виштовхувальна сила, але не завжди на неї можна сподіватися.

СУБЛІМАЦІЯ. За певного тиску випаровуються не лише рідини, а й тверді тіла. Випаровуються, залишаючись твердими.

ТЕПЛОТА. За певних (дуже холодних) умов навіть крига випромінює тепло. Та чи варто заради того створювати такі умови?

ФОРМА ЧАСУ. Певне, час такий самий круглий, як наша земля. Інакше чому людина, вирушаючи в майбутнє, рано чи пізно опиняється в минулому?

ХРОНОМЕТРАЖ. Запаси часу в природі безмежні, та як мало припадає на кожну людину!

ЧАВУН — метал досить міцний, але зовсім позбавлений гнучкості. Там, де треба зігнутися, він швидше ламається, ніж зігнеться, через те йому не доручають особливо тонких робіт.

ЯДРО АТОМА. Позитивно заряджене ядро оточене негативно зарядженими електронами. І так у кожному атомі, в усіх до одного — позитивне неможливе без негативного.

(Далі буде)

ІЗ СПОГАДІВ

І. ГОРІШНІЙ

ХАРКІВСЬКІ УКРАЇНІСТИ 20-ИХ РОКІВ

...“На холодній волі, присипаній сибірськими снігами, не було вже жодної іскри одержимості, — жодної з тих, що розлітались колись золотими водоспадами і розпалили пожежу Українського Відродження двадцятих років...”

(“Серед снігів”, Полемічний есей з України).

Після проголошення Нової Економічної Політики (НЕП) 1922 р. зроблено поступки українському культурному рухові: визнано державне право українській мові в школах, в адміністрації, судівництві, почалась українізація державного і партійного апарату в Україні.

Політика українізації, розпочата від 1923 р., безперечно, мала добрі наслідки в розвитку

української культури, національної змістом і формою.

Слова і думки Гр. Чупринки, розстріляного в серпні 1921 р. київською ЧК, “А хто ж, могутній, заборонить встати і нам од сна?” — тепер сприймалися по-новому і будили людей до праці в Україні і для України, захоплюючи дедалі ширші кола, зокрема молодь.

Не випадково у кращих представників переможених народів (а таким був і український) завжди зароджується новий ідеалізм, молодь таких народів знає тільки одну мету: звільнити свій народ від гіркоти поразки. Справжня молодь не може бути без віри, не може дихати в атмосфері моральної затхлості світу.

До міст, переважно університетських, напливала з усієї України молодь, щоб дістати вищу

освіту. Хоч система освіти і самі учбові заклади були реформовані, проте професорський склад залишився ще з дореволюційних часів. Особливо приваблювала молодь, в тім числі й мене, тодішня столиця Харків.

З колишнього історично-філологічного факультету Харківського університету створено літературно-лінгвістичний і соціально-економічний відділи. Склавши іспити, я став відвідувати лекції літературно-лінгвістичного відділу з 1 жовтня 1923 року.

Основи мовознавства викладав проф. О. В. Ветухов, учень великого українського мовознавця О. О. Потебні. Проф. Ветухов, харків'янин, читав лекції ще до революції в університеті, написав багато наукових праць з ділянки мовознавства, праць немарксистського напрямку. Читав лекції просто і зрозуміло; часто студенти ставали в його обороні, коли його хтось обвинувачував "за ідеологічно не витримані лекції". Помер він, виснажений голодом, в окупованому німцями Харкові в листопаді 1941 року.

Видатним україністом 1920 рр., душею української молоді, був Олекса Наумович Синявський. Він закінчив Харківський університет незадовго до першої світової війни і як здібний учений залишився працювати при університеті. Селянського роду, десь з Бердянського повіту Катеринославщини, високий на зріст, широкоплечий, рухливий, своїми цікавими лекціями Олекса Синявський захоплював не тільки студентів-мовників, а й студентів з інших факультетів чи вищих шкіл.

Серед усіх україністів (Німчинов, Сулима, Наконечний та ін.) Синявський був найбільшим авторитетом. Я ніколи не забуду його лекцій, наукових, патріотичних. Його любили, полонив він слухачів своїм глибоким знанням української мови, її діалектів і нюансів; він був володарем душ, виховавши цілу плеяду молодих науковців-україністів. Він перед моїми очима живий і сьогодні! А яка ерудиція і, головне, любов до українського народу і його мови в цитованих мовних прикладах: "А я піду вклонюсь Титану Прометею"; "Весела і струнка в вінку живих напій, ступила ти на шлях на злогопожий свій"; "О, ні, не задаюся стіпками серця горіло до Тебе найсвятішою любов'ю".

Пригадую, для пояснення відокремленого прикметника він з великим піднесенням цитував речення поета Г. Чупринки, щойно розстріляного, як українського патріота, речення, згадуване на початку цієї статті: "А хто ж. могутній, заборонить встати й нам од сна?". Ба, мало того, він цей приклад, як і інші з виразним національно-патріотичним змістом, не завагавшись, помістив у своїй глибоко науковій праці: "Норми української літературної мови". Розгорніть сторінки цієї унікальної мовної праці і ви знайдете багато саме таких речень.

Одного разу на лекції, пояснюючи різницю між ризкою (дефісом) (напр., "Перед нашими очима, мов у повітрі, висів город-красень!") і тире (напр.,

"Книги — морська глибина"), проф. Ол. Синявський, дає приклад: "А я — піду до Петлюри". Я свідчу, що так було, бо для багатьох, майже по 50 роках, це може здаватись неймовірним. Справді, "Хто, могутній, заборонить встати нам од сна", об'єднатись, пам'ятаючи і реалізуючи на ділі, випробувану для всіх часів і народів істину: "В єдності — сила народу".

Розповідали харків'яни, що Синявський, будучи студентом, їздив на ювілейне святкування тисячоліття Чернігова, десь у 1909 чи 1911 році. Тоді вже він був українцем, "одержимим"...

Пригадую, як він оповідав про подорож до Івана Франка у 1912 році з Миколою Плеваком, пізнішим професором-україністом, та іншими і яке на нього справив незабутнє враження камінь Франко. Вони, науковці-харків'яни, сподівались побачити Франка в багатому кабінеті і за столом у доброму, модерному одязі, європейцем, як це було на фоті. А зустріли у простій селянській хаті в Нагуєвичах, у довгій полотняній сорочці, босого Франка, який преспокійно лагодив собі невід. А яка простота, щирість у цій зустрічі братів-українців, штучно розділених кордонами: Австрія-Росія. Для нас, студентів нової генерації, це була не абияка новина, яку не вчиташ із книжок і не почуєш від будь-кого з професорів. І виходили з тієї лекції-розповіді студенти-неофіти зрячими, "одержимими" (за визначенням Л. Українки в "Одержима"). Л. Українка, яка не дочекалась всього-на-всього 4 роки побачити "посіяні квітки на морозі", "як розтала кора льодова", побачити "красу відродження країни" і "брати — братів не пізнавали й понадавали у полон"...

У 1924-25 р.р. існував при університеті "Компріяз" — Комісія прикладного язикознавства. Найчастіше зустрічі відбувалися у неділю: сходились професори, аспіранти, студенти і взагалі слухачі. Тема доповіді котрогось із професорів і його опонента завчасно широко оголошувалась. Я мав нагоду слухати виступи таких учених, як проф. Л. А. Булаховського, проф. О. І. Білецького, академіка А. Є. Кримського. Наукові доповіді Олекси Синявського, як і його виступи в дискусіях з україністики, були неперевершені; з його думкою рахувались професори-неукраїнці. На пораду проф. Синявського, працював я у галузі діалектології і з його доручення їздив збирати говірки української мови в Донбас і на Шведську могилу під Полтаву.

У травні 1927 р. в Наркомосі (міністерство освіти) відбулась Всеукраїнська Правописна Конференція. Народнім комісаром освіти був тоді ще О. Шумський. З'їхались з усіх земель України професори-фахівці української мови. По кількох днях праці був прийнятий єдиний унормований і до нині чинний український правопис, виготовлений під керівництвом О. Синявського.

На самому початку 30-их років проф. Синявський переїхав до Києва. Та змінилася ситуація і швидко його не стало чути, як і багатьох інших — почалися арешти.

Видатним українцем 1920 р.р. був професор української літератури Микола Антонович Плевако, харків'янин. М. Плевако закінчив Харківський університет ще до війни 1914 р., як і Синявський. Він був учнем проф. Сумцова, академіка Д. Багалія, акад. Безескула та інших знатних учених. На літературно-лінгвістичному відділі читав лекції з української літератури впродовж чотирьох років. Був прекрасним, незрівняним бібліографом. Жив він на Холодній Горі, Ільїнська вул. 40, у власному будинку, мав багату унікальну бібліотеку.

Лекції його були завжди цікаві, захопні, з рекомендованою літературою для поглиблення даної теми. У школах і на курсах широко використовувалась його "Хрестоматія нової української літератури" з його короткою бібліографією письменників і з уривками кращих літературних творів. На консультативних годинах у нього завжди було повно студентів. Завжди привітний, говорив тихо, спокійно, переконливо. Студенти його любили. Був улаштований кабінет української літератури, куди немало рідкісних видань він приніс із своєї бібліотеки.

По закінченні літературно-лінгвістичного відділу дипломну роботу я писав з української літератури і М. Плевако був моїм консультантом. Була нагода ближче з ним познайомитися. Пишучи роботу, я кілька разів, на його запрошення, побував у нього. Окрема кімната-бібліотека, будинок одноповерховий, великий, у гарному стані, з великим подвір'ям і садом. По закінченні консультації-вказівок, він завжди запрошував до столу. Жінка його тоді вже вмерла, і ми сідали вдвох. А яка гостинність, приязнь. Спершу мені було ніяково — професор і я, проте, він був такий простий і щирий у поведінці. Прощаючись, я думав, яка ж він гарна людина!

Настали тривожні, небезпечні часи. Ректор ІНО (колишній університет) М. Гаврилів застрелився в кінці 1929 р. Оповідали, що в минулому він був старшиною УГА, але ж він був партійцем, членом міської ради, кілька разів переобраний.

Почалась нагінка "премудрих поросят" і на проф. Плевака. Особливо ущипливі були статті літературного критика Вол. Коряка. Плевако став тільки консультантом з української літератури, а молодші професори читали лекції. По короткому часі розійшлась чутка (в газетах не друкували), що Микола Плевако заарештований.

На початку 1930 р. будинок проф. Плевака на розі Ільїнської вул. розібрали до пня (перевезли бібліотеку перед тим на вул. Короленка в книгарню), площу-подвір'я переорали і побудували на тому місці великий кінотеатр.

У ті роки й пізніше мені довелося жити на тій же вулиці Ільїнській. Проходячи повз кіно, я не раз згадував, як ми сиділи з Миколою Антоновичем за столом, пили чай, а привабливе весняне сонце заливало цілу їдальню і було нам так приємно чи від весняного життєдайного сонця, чи від наших теплих розмов. Так ніби ми знали один

одного довгі роки. Нехай же знає українська мова, на чій кістках поставлено кіно. Чи можлива така розправа над професором-гуманістом ще деінде в культурному світі?!

Приємно і радісно знати, що кров, густо пролита українцями 20-их років — Доби Розстріляного Відродження — пролита не даремно. Національне відродження того часу підхопили представники нової генерації шестидесятників в Україні. "Іскри, що розлітались золотими водоспадами, розпалили пожежу відродження двадцятих років" (підкреслення моє).

Справді, то було пряме продовження — за нових умов — процесу відродження нації, розпочате в 1917-1921 р.р. і перерване поразкою України у Визвольній Боротбі. Були й тоді, у 1920 роки, сильні духом апостоли правди, як професори Олекса Синявський чи Микола Плевако, але були й безхребетні, ситі пристосовані українці-комуністи, як Андрій Хвиля, Володимир Коряк — "дядьки отечества чужого". І згадаймо ще письменника О. Слісаренка, громадського обвинувача українців, членів СВУ. Та були одержимі і донкіхотчики. А було їх не мало тоді і пізніше, як навіть і в часи найбільшого сталінсько-ежовського терору; виступали вони в обороні української мови у Харкові як і сам автор цієї статті писав заяву 1936 року до Харківського обласного партійного комітету, писав — питаючись, на яких підставах скасовано викладання української мови в Харківському технікумі зв'язку (Будинок Проектів), коли студенти технікуму були переважно українці.

Хай же цей короткий спогад живого свідка про світлі постаті професорів — про Олексу Синявського і Миколу Антоновича Плевака — стане у пригоді українській молоді, для якої ці беззастережні українські патріоти можуть бути тільки прикладом до наслідування.

З УСІХ КОНТИНЕНТІВ

Територія Японії змінює форму. На думку японського вченого Цунеї Рикітаке, сейсмологічні дослідження якого дістали всесвітнє визнання, територія Японії змінює свою форму. Зокрема, вимірювання, що він їх провів з допомогою точних геодезичних приладів, показали: острів Хонсю вужчає в поперечному напрямку на кілька сантиметрів на рік. У той же час він стає довшим у напрямку з півночі на південь.

Кишенькова ЕОМ. В Японії випущено в продаж електронно-обчислювальну машину кишенькового розміру, яка важить лише 740 грамів. Операції з додавання і віднімання вона виконує приблизно за 0,01 секунди, з множення і ділення — за 0,4 секунди.

Всюдисуща "Тонда". Триколісний японський мотоцикл "Тонда УС 90" на широких балонах має високу прохідність: він може рухатися по піску, по болоту, по снігу. Незначний тиск у камерах дає йому змогу навіть підійматися по сходах.

ПОМЕР АНДРІЙ ЧЕХІВСЬКИЙ

ГІРКА ДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТА НА ВИГНАННІ

Із вдячністю д-рові Павлові Маценкові, який надіслав нам цей дружній лист великого О. Кошиця, вміщений в "Америці" 21. II. 1942 р., передруковуємо його в нашому журналі. Нехай це буде гідним доповненням до того, що ми вже писали про Володимира Мусійовича Чехівського — у зв'язку з 50-річчям УАПЦ.

Д-р Павло Маценко — музиколог, вдячний учень і почитатель геніального О. Кошиця.

І від рідні славних Чехівських (дехто є і в Канаді) чекаємо хоч коротких спогадів про славний рід Чехівських і про долю великих українських патріотів з цієї незвичайної родини.

Ред.

Бічними шляхами з окупованої Франції надійшла вістка про смерть Андрія Чехівського. Отже ще одна тяжка втрата. Одійшов з цього світу один з тих незламних, висококультурних активних українців давнього типу, які все своє життя віддали українській ідеї й за неї поклали голови.

Андрій Чехівський походив із священичої родини. Чехівські з діда-прадіда були все в духовній верстві, ще від того Запорожця Чуприни, який перший висвятився й додав до свого прізвища — Чехівський. Родина Чехівських дала Україні борців, які ніколи не схиляли голови перед ворогом, віддали Україні все життя і вмирили з її іменем на устах.

Суворий присуд долі, який тяжить над українським народом, важким тягарем упав також і на цю славу родину й жадному з її синів не судилось упокоїтись біля своїх батьків на Україні, в рідній Гороховатці. Справдилися пророкування старої матері Чехівської, яка вмираючи в 1912 році, сказала, що ніхто з дітей не ляже поруч її могили, а рознесуть свої кістки по всьому світу. Старший Чехівський, Віктор, славний український революціонер, поклав глоову в першій світовій війні "не за Україну, а за її ката", Володимир — поем'єр за Директорії, і Микола — полковник Синьожупанників і комендант Києва за Директорії, конують на заслання, відбувши Соловєвські муки після большевицького "пролесу українських націоналістів". Андрій помер, а Олекса тиняється на вигнанні. Там же й сестра Зіна. Отже, доля важка виплатила лицарям України, які ні разу не зганьбили українського прапора й не забруднили українського імені.

Андрій Чехівський народився 7 грудня 1879 р. в родині священика села Горсховатка, на Київщині, біля Трипілля. Вчився, як і його брати, в Київській духовній семінарії, а потім у школі співу Лисенка у проф. Олександра Мишуги, якого улюбленим учнем був і повинен був стати помічником, коли б Мишуга був залишився на Великій Україні. Мав чудовий голос-тенор і все мріяв про музичну кар'єру. Брав завше участь в українським культурним і політичним житті Києва. За Української Республіки служив у посольстві в Римі, як атташе, а по упадкові української вла-

ди й розв'язанні посольств, опинився в Парижі — у страшних злиднях і повній самотності. Перейшов усі етапи емігрантського бідуювання, а на старості років залишився без праці й якихнебудь засобів до існування.

Українська родина Єремєєвих, з якою його в'язала найширша дружба й спільна емігрантська доля, старалась за всяку ціну виписати його з Парижу до Швейцарії, де сама перебувала, але вільнолюбна й славна Швайцарська Республіка, що споконвіку дає захист політичним збігцям усього світу, не спромоглась на візу українському революціонерові, — і нещасний Чехівський бідовав у холодному й голодному Парижі на більш ніж скромній допомозі друзів — українських емігрантів.

Жура за рідним краєм, злидні, невдачі й почна безвиглядність підточували нерви й серце покійного, і нарешті він упокоївся 12 грудня в католицькому домі "Нуазі ле сек" під Парижем, у страшній тузі, не чуючи рідного слова. Поховали його в тому ж місці 16 грудня 1941 р. Українці-емігранти, які численно прибули з усіх закутин окупованої Франції, щоб хоч чудовим хором та квіткою віддати останню шану вірному синові України.

Мені особисто тяжко писати ці стрічки, бо покійний Андрій був моїм щирим приятелем з молодих ще літ. В'язала мене з ним, як і з усією родиною Чехівських, і ткола, і життя, і українська музика. Володимир Чехівський був моїм товаришем у Семінарії й Академії Київській, Андрій і Микола вчилися там же одночасно зі мною, а молодше покоління Чехівських було вже моїми учнями і в тій же Семінарії і в Жіночій Духовній школі. З Андрієм же особисто в'язала мене ще й школа Лисенка, де ми обидва вчилися (він співу, а я композиції), і українська пісня. Вона власне зіграла рішучу роль у світогляді й долі всіх Чехівських, як не раз розкажував мені покійний. У ті страшні часи, коли в Росії "на всіх язиках все мовчало", українська пісня й хопи були єдиним джерелом, з якого живилась українська свідомість, де зформувалось молоде українське покоління й запалювалась національним вогнем українська душа навіки, до загину, як це було з Чехівськими.

І вся родина Чехівських була просякнута тим духом та ентузіазмом, який давала пісня й який робив дім Чехівських радісним, світлим українським куточком на мовчазній, суворій і сумній Україні того часу.

Отже, світлий дружній спогад про гарні хвилини, провчені там, та любі, ширі й палкі розмови з покійним, пісні, з ним співані, нехай будуть ласкавою ухмілкою при гіпкому останньому слові "Прощай!" А книга страждань Українці запише на своїх сторінках ще одне благополучне ім'я — "Андрій Чехівський".

Олександр КОШИЦЬ
Із "Америка", 21. II. 1942 р. ч. 18

Ліквідація Комітету Будови Храму св. Симона в Парижі

(Скорочено)

Комітет будови храму св. Симона в Парижі був заснований у 1953 році, коли постала потреба придбати власне приміщення для храму УАПЦ в Парижі.

Започаткована збірка фондів будівельного комітету храму св. Симона допомогла придбати 10-го січня 1955 року, на ім'я парафії УАПЦ, нерухомість у Парижі на 5, рю Гасні-Гі, в якому містилася наша церковця. Ця купівля забезпечила протягом 15 літ безперебійне функціонування парафії. Будівельний комітет надав справі будови Симонівського храму всеукраїнський характер, але, на жаль, через зміну політики урбанізму муніципалітету Парижу куплений терен не вдалося використати для будови нового храму (за проєктом проф. О. Повстенка). Крім того, з причини цілковитої незацікавленості французьких чинників ідеєю будови храму УАПЦ в Парижі, неймовірно високих цін на землю та малої жертвенності української еміграції, будівельному комітетові довелося придбати 30-го вересня 1968 року великий будинок у гарній ділянці Парижу на 6, рю де Палестин, Париж 19-ий. Куплено цей будинок за 445.203,72 фр. на ім'я Братства св. Симона — української культової організації, заснованої 1964 р., щоб (крім основного завдання обслуговувати УАПЦ) уможливити дешеве одержування заповітів та фінансових пільг при купівлі нерухомого майна. Головою Братства з часу заснування його є п. П. Плевако.

Купивши новий будинок і пристосувавши його для церкви, будівельний комітет тим виконав своє основне завдання. Залишається ще поставити

мистецький іконостас, прикрасити церкву іконами тощо. Це завдання може успішно виконати братство св. Симона, якому належить будинок, у співпраці з парафією.

Грошовий звіт к-ту будови храму св. Симона в Парижі за час з 1. 7. 1953 р. по 30. 9. 1970 р.:

Прибутки:

Пожертви	405.627,48 фр.
Відсотки на капітал	74.760,50 "
Позичка	130.760,50 "
Одержано від бібліотеки Симона	
Петлюри за 1-ий поверх та за переробки	193.970,35 "
Одержано переходових сум	11.661,45 "
Разом	816.961,79 фр.

Видатки:

Куплена садиба на 5 Гасні-Гі	41.661,96 фр.
Куплено новий будинок на рю Палестин	445.203,72 "
Повернуто позичку	120.618,00 "
Виплачено %% за позичку	10.140,87 "
Устаткування для церкви	105.169,13 "
Ашуранс (забезпечення будинку)	348,80 "
Утримання будинку та адм. видатки	31.603,56 "
Разом	754.746,04 фр.
Сальдо	62.215,75 фр.
	816.961,79 фр.

Сальдо позитивне — 62.215,75 фр. передано братству св. Симона. Ревізійна комісія, переглянувши книговодство й документи, ствердила повну згідність одного з другим і запропонувала висловити довір'я управі комітету з подякою. Що й прийнято!

Крім того, ревізійна комісія підкреслила, що комітет працював з незвичайним завзяттям та ідеалізмом, взявшись за справу, яку частина нашої громади вважала безнадійною, а то й зайвою. — кажучи, що нам вистачить приміщення на рю Гасні-Гі (перша купівля, яка не стала б власністю парафії без збіркової акції комітету, яка дала фонди на його закуп. а продаж цього приміщення приніс кількиразово більшу від укладеної суми).

Відпродавання ж третини будинку бібліотеці ім. Симона Петлюри треба вважати за незвичайно вдалий крок, бо цим уможливлено зосередження українського життя в Парижі та ліквідацію боргу

Петро Плевако

комітету — в справах купівлі другого будинку та його пристосування для храму.

Ще кілька сугестій ревізійної комісії: 1) Українська православна громада в Парижі має станицю, яку слід розбудувати в осередок; 2) Цей осередок, значення якого виходить поза межі парафіяльного життя, є репрезентацією всіх українців у Франції. Він є в Європі візитною карткою всіх православних українців вільного світу. Він є також Катедральний Храм європейського єпископа УАПЦ; 3) у ньому слід мати мистецький іконостас, закупити для нього оригінальні старовинні ікони тощо; 4) Придбаний будинок мусить стати живим осередком думки й творчості, він мусить проминювати на всю нашу громаду і давати щось живого і живий Україні.

Декілька слів про голову будівельного комітету і братства св. Симона: Петро Плевако народився 21-го грудня 1888 року. Дитинство його пройшло в слободі Двумишній на Слобожанщині — сто кілометрів від Харкова. Гімназію й університет (правничий факультет) закінчив у самому Харкові (дивись книгу його покійного брата проф. Миколи Плевака "Статті, розвідки й біобібліографічні матеріали", 1960 рік).

Часи Українського Відродження провів у Києві, як член партії українських соціалістів-революціонерів і член ЦК цієї партії. Від цієї партії пройшов по виборах до російських і українських Установчих Зборів (я редакції "Н. Д." зберігається фотокопія "Робітничої газети" число 178 за 7/II 1917 року).

"Плевако Петро (1888) гром. політ. і церковний діяч родом з Дворічної на Харківщині. Адвокатський помічник М. Міхновського, член ЦК УПСР і Української Центр. Ради, директор департаменту міністерства Шляхів УНР, заступник голови Укр. Комітету Залізничників (1918-1919). З 1919 р. на еміграції у Відні і з 1925 в Парижі, член митрополичої ради УАПЦ в Європі (з 1953 р.), видав твори свого брата Миколи" (дивись Енциклопедію Українознавства, Словникова частина, ч. 27).

Петро Антонович Плевако керував будовою храму св. Симона в Парижі. Підсумовуючи свою діяльність, Петро Антонович шкодує, що мало зробив, що багато років не вів революційної боротьби з окупантами України. Під кінець життя обіцяє це надолжити. Всі сили обіцяє віддати на допомогу українській революційній молоді і не словами, а ділами кличе батьків та дідів наслідувати його наміри.

(На підставі звіту будівельного комітету і братства св. Симона в Парижі та листування редакції "Н. Д." з П. А. Плеваком).

Від Редакції. Бажаємо Вам, дорогий Петре Антоновичу, успішного здійснення Ваших шляхетних намірів. Просимо прийняти від нас, від авторів і дописувачів та всієї чесної громади читачів "Нових Днів" щирою подяку Вам за все, що Ви встигли зробити для нашого народу, і членам Вашого Комітету та всім парафіянам храму св. Симона за прийняття на себе такої почесної і історично важливої місії. Щастя всім вам. Боже!

Як ми відзначимо ювілей Сковороди?

У селі Сковородівці серед парку стоїть старезний гіллястий дуб. Чиїсь дбайливі руки стягли його стовбур залізними обручами, підперли стовпцями важкі, покручені гілляки. Тихо шелестять листям півтисячолітній дідуган, свідок давніх-давніх подій. А поруч височить камінь із написом: *"Тут було улюблене місце народного українського філософа Григорія Савича Сковороди (1722-1794)"*.

Читаєш ці скупі рядки, і перед очима постає сивоголова, згорблена постать у блаженській свитці, зморщені, слабі руки, сперті на химерно вирізьблену палицю, й мудрий, світлий погляд старих очей, спрямований у далечінь. І хочеться озватися до дуба: "Спасибі тобі, друже, що стоїш тут і бережеш для нащадків дорогий, незабутній образ!"

Неподалік, за деревами, видніється скромна могила. Тут знайшов останній спочинок славнозвісний мандрівний філософ. Підійдеш до могили — й знову зустрінеш тебе його незрима тінь, і промовить слова епітафії, викарбувані на потемнілій від часу плиті:

"СВІТ ЛОВИВ МЕНЕ,
АЛЕ НЕ СПИЙМАВ".

Так, старий світ ловив тебе, мудрий диваче, а не впіймавши, одвернувся від тебе, й останки твої довго лежали забуті під могильним горбком, заглушеним бур'янами. Харківський професор Багалій, що року 1888-го відвідав цю занедбану могилу, писав: "Коло могили не було ні хреста, ні огорожі, не кажучи вже про пам'ятник..."

...Колишня Паніванівка стала називатися Сковородинівкою. У центрі села, в парку, що належав до панського маєтку, встановлено погруддя філософа, а самий парк оголошено *заповідником Сковороди* (1922).

Десять років тому в колишньому панському будинку, відданому під школу, створено на громадських засадах музей Сковороди. Дім цей належав поміщикові Ковалевському, й саме тут мешкав Григорій Савич в останні місяці свого життя. За свідченням його сучасників, він помер у кімнаті, "вікно якої виходить на балкон проти

липової алеї". В цій невеличкій кімнатці й були розміщені фотодокументи та експонати, надіслані Харківським історичним музеєм. Багато зусиль доклали й місцеві ентузіясти, особливо тодішній директор школи Іван Митрофанович Глушко, що завідував музеєм на громадських засадах і щоліта приймав численні екскурсії. Роллю добровільного екскурсовода виконував і небіжчик дідусь Юхим Семенович Деряга, колишній скрипаль, чоловік поетичної душі, що знав силу переказів та легенд про Сковороду й співав пісні на слова Сковороди та Шевченка. Та ось не стало дідуся Деряги, а згодом помер і директор школи Іван Митрофанович Глушко. Музей, утворений на громадських засадах, почав підупадати. Експонати не поновлюються, а ті, що є, псуються без належного догляду. Та й садиба-заповідник Сковороди має занедбаний вигляд.

1972 року відзначатиметься 250-ліття від дня народження видатного українського просвітителя, філософа та поета Григорія Савича Сковороди. Основними центрами святкування знаменного ювілею стануть Полтавщина, а також Харківщина. Адже це тут, у Харківському колегіумі, двісті років тому працював Сковорода викладачем; у Бабаївських лісах, біля тихої криниці, написав свої "Басни Харьковские".

Питання про ювілей Сковороди вже розглянула президія Академії наук УРСР. У своїй постанові від 11/XI 1969 р. президія ухвалила створити ювілейний оргкомітет, підготувати, зокрема, подання про спорудження пам'ятника та погруддів Сковороді, провести республіканську наукову конференцію, видати твори Сковороди й твори про нього.

Харківське обласне товариство охорони пам'ятників історії та культури теж запланувало ряд заходів увічнити славного земляка. В центрі Харкова, на території колишнього колегіуму, намічено встановити погруддя Г. С. Сковороди. В районі Сковородинської вулиці та провулка, де ще збереглася хата XVIII ст. (в ній жив письменник, працюючи в колегіумі), планується створити меморіальний комплекс. Проект меморіалу здійснено дипломником Харківського художньо-промислового інституту Петровим (див. ж. "Прапор" № 12 за 1969 р.). На території майбутнього комплексу вже закладено парк силами студентів та учнів 57 школи. Буде впорядковано й криницю в Бабаївському лісі біля Харкова.

Велику роботу намічено провести в селі Сковородинівці. Обласне товариство виділяє кошти на ремонт та реставрацію будинку, де помер Сковорода (в селі вже є нова школа, тож будинок можна повністю передати під музей), а також на впорядкування заповідника й самого музею.

Але всі ці заходи треба ще здійснити. Музей в Сковородинівці слід розглядати як Державний літературно-меморіальний музей Сковороди, — без цього не можна його обладнати, бо жоден із музеїв, де зараз зберігаються експонати, пов'язані із великим поетом-філософом, не погоджується передати їх у Сковородинівку, поки музей не набере чинності державного.

Подаємо сумну вістку, що 3-го травня 1971 р. у Філадельфії на 84-му році життя помер Первоієрарх Української Православної Церкви в Америці

Митрополит ІОАН ТЕОДОРОВИЧ

Блаженніший Митрополит був останнім єпископом з висвяти Української Автокефальної Православної Церкви в 1921 р. у Києві.

Похорон відбувся 8-го травня на цвинтарі в Бавнд Бруку.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Без постанови Ради Міністрів УРСР республіканське Товариство охорони пам'ятників історії та культури не може замовити погруддя Сковороди в Харкові. Потрібна відповідна санкція і для створення меморіалу: адже Харківський обласним виконком повинен відселити мешканців із хати Сковороди, що потребує негайного ремонту та реставрації.

Часу до ювілею залишилось обмаль, а роботи ще непочатий край. Очевидно, слід якнайскоріше створити Республіканський ювілейний комітет, що взяв би на себе контроль над здійсненням усіх намічених заходів.

За дорученням президії правління Харківського обласного товариства охорони пам'ятників історії та культури, член президії Товариства, письменниця

Інна ХРИСТЕНКО

Харків.

Від редакції "Нових Днів".

Передрукуючи цього дописа з "Літературної України", ми також вважали і вважаємо, що відзначення ювілю великого українського мислителя — учителя Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Гоголя та інших великих українців — це всенародня, всеукраїнська справа. Тож на повний голос має сказати своє слово з приводу ювілею і вся наша кількомільйонна еміграція: щоб ювілей був відзначений гідно **там і тут**, готуватись до нього, очевидно, всім нам уже треба тепер, бо **роботи** ще, як авторитетно свідчить письменниця Інна Христенко, **непочатий край**, хоч **часу** **лишилося** **мало** вже. А написала письменниця — цілком ясно: для тривоги є більше підстав, ніж могло комусь досі здаватися.

НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ П. К. ВОЛИНЯКОВІ

(Із слова на посвяченні пам'ятника — 6. 6. 1971 р. в Торонто)

І знову зібралися, Петре Кузьмичу, твої вірні друзі — товариші пера, побратими з організацій, у яких ти завжди був провідником, читачі і співробітники твоїх видань, щоб згадати тебе добрим словом, цього разу — поставивши на місці твого вічного спочинку цей рукотворний пам'ятник. Нехай цей Пам'ятник скаже не одному поколінню українців, що тут поховано великого і вірного сина українського народу, який усе своє життя віддав, у боротьбі і стражданнях, за його долю і волю.

Віками стоятиме цей пам'ятник тобі на привітній канадській землі, яку ти сам вибрав собі у вільний час, яку ти полюбив, будучи Канаді вдячний, що вона дала тобі можливість на волі жити, працювати і згоріти в праці серед своїх земляків, а з ними і через них та через увесь канадський народ послужити Україні — праведним і сильним словом.

Проводжаючи тебе півтора року тому в останню путь, ми дали слово продовжувати твої діла і втримати, як нерукотворний пам'ятник тобі, улюблене дітище твоє — журнал "НОВІ ВНИ". Як не тяжко було нам ту обіцянку виконати, ми слова дотримали: твоя українська мрія продовжує живим життям жити через твій і наш журнал, а разом із читачами і співробітниками доходити доброю легендою на нашу матірню землю — до душ і умів наших братів і сестер, одержимих тією ж мрією.

...Заздрісні люди, убогі себелюби та тупоголові ненависники продовжували злословити на Петра Кузьмича і по його смерті. Та не одному з них — під силою невмирущого духу П. К. і бодай скромних діл його послідовників і почитателів — уже, хвалити Бога, заціпило. Від нас усіх залежить, щоб заціпило всім тим сквернителю і хулителям, щоб перестала лязкати невгомна тля на світлий образ Петра Кузьмича і на тих, хто був із ним і далі хоче з ним бути, продовжуючи його праведні діла. З нагоди перших роковин смерті П. К. писав один із його і наших друзів — поет Олекса Гай-Головко:

У дні твої завітчано-зелені
І в зрілі, що лились, як ручаї,

На тебе лізли вороги скажені
Й короткозорі отроки свої.

На тебе лізли вороги і рідні,
Як чортові вітри на байдака.
Ти був козак, такий подиву гідний, —
Хіба ж зігнути можна козака?!

Нам закидали, що ми пишемо панегірики Петрові Кузьмичеві, а він же, мовляв, не любив кадити і тих, що кадять, хоч би й йому самому; а він же, нам кажуть, не був святий — і помилявся. Відповідаємо: помилявся П. К., але помилявся чесно! А все те, що ми про нього сказали й написали, то все було тільки від щирого серця — на вічну пам'ять дорогому другові; а головне — ми ж не обмежувались самим заупокійним славослов'ям, бо більше діло робили, йому угодне і нам потрібне — і то тяжко працювали, стократ більше, ніж говорили, а не так, як короткозорі отроки свої, що — навіть не спробувавши ярма солодкого — поспішили з борозни вийти, сухенькими з водиці вискочити та — де треба й не треба — премудро просторікувати!

Нам далі кажуть, що Петро Кузьмич не тільки зігрівав своїм теплом і не тільки ласкав своїх земляків, ба навіть друзів, а й безжалісно картаз і бив їх своїм дошкульним словом. Так, свята це правда. Робивши так, він свідомо, щиро і добре чинив: ворог чи недруг (чи й приятель нещирий) не покартає нас за прогріхи наші, а ще й заохотить і до лінивства, і до блукання манівцями. Справедливості ради, годиться сказати: ще мало бив Петро Кузьмич тих, кого треба було бити, — нам із Вами лишивши чималенько того пляхетного діла... Бож б'ючи когось і за щось. П. К. боровся за торжество правди — ніколи не боячись, що за правду і його поб'ють. А отроки свої того не робили й не роблять, бо вони боягузи — вони бояться бути битими, хоч би й битими за святую правду. Тому зовсім не гріх, коли й ми деколи стьобнемо хоч час від часу, зокрема тих немудрих, що — як перелякані — в своїх реп-тильках і "циркулярах" пишуть несусвітні речі. Бо таких і в церкві б'ють...

Про себе ж мусимо сказати: боронячи світле ім'я П. К. Волиняка, обстоюючи його і наші з ним діла, ми чи не занадто були церемонні, обережні та великодушні. Наклепникам, злопихателям і всім отим скаженим чи прокаженим треба відповідати зрозумілою їм мовою, не конче вдаючись до засади: з панамі по-панському і т. д. У нас вистачить засобів відповісти людяно такого сорту і в пристійній формі, але так, щоб до них усе дійшло.

...А сюди прийшли ми сьогодні не для того, щоб — відбувши скромну церемонію — навіки

З ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА П. К. ВОЛИНЯКОВІ

6-го червня ц.р. відбулося відкриття і посвячення пам'ятника св. п. П. К. Волинякові — на його могилі в м. Торонто.

Звіт про цю подію з відповідними фотографіями подамо в наступному числі нашого журналу, який вийде подвійним числом — за липень-серпень.

РЕД.

Перший на Україні театр

(До 220-річчя від часу його заснування, що минає в 1971 р.)

З багатьох вірогідних історичних джерел відомо, що старовинний Глухів (нині Сумська обл.) майже все XVIII століття був столицею Лівобережної України — спершу резиденцією гетьманів, а потім — місцеперебуванням відомої Малоросійської колегії.

Тому саме в столичному Глухові ще в першій половині XVIII віку козацька верхівка для культурних розваг та дозвілля почала створювати свої невеликі акторські трупи та оркестри інструментальної музики. Правда, тодішні гетьмани І. Скоропадський, П. Полуботок і Д. Апостол та високопоставлені представники козацької старшини у своїх розвагах переважно задовольнялися тим, що слухали заїжджих до Глухова різних мистців. Про це переконливо свідчать записи відомого мемуариста XVIII ст., генерального підскарбія Якова Марковича, який протягом 50 років (1717-1767) вів свій відомий "Щоденник" — одне з найважливіших і найцінніших історичних джерел.

Найширше розвинулось музичне і театральне життя на Україні, коли в 1750 р. став гетьманом Кирило Розумовський. Новий гетьман довгий час перебував при царському дворі в Петербурзі і звик до систематичних бенкетів і розваг. Прибувши до Глухова, він вирішив перетворити тут свій двір на мініатюрну копію царського двору. Старий гетьманський палац виявився для цього незручним, і в мальовничому передмісті древнього Глухова, за міською брамою біля просторого ярмаркового майдану, приспінено почали будувати новий палац італійської архітектури. У 1751 році він був готовий, і гетьман перейшов до нього. В палаці окреме приміщення було відведене для театральних вистав та бенкетів. Для свого театру

К. Розумовський привіз із Петербурга цілу трупу чужоземних (переважно італійських) та російських мистців.

Але крім приїжджих артистів, до роботи в театрі гетьман залучив і багато обдарованих місцевих мистців "плебейського" походження, які становили собою місцеву трупу акторів. До неї входили пізніше такі талановиті артисти, як Р. Богданович, С. Котляревський, П. Марченко, В. Іванов, К. Роговський та інші.

Отже стаціонарний театр у Глухові остаточно утвердився в 1751 р. Він був своєрідним видовищним закладом, де уживалися й інші жанри: співав хор, виступали солісти, грала інструментальна оркестра, читці виконували уривки з літературних творів, виконувались уривки з балетів тощо. Особливий успіх мали зйступи хорової капелі, якою в цей час керували придворний капельмайстер Рагинський та капелян Корнелій Юзефович. Сцена театру К. Розумовського часто була ареною виступів балету. З балетів, які були показані глядачам, нам відомі "Венера і Адоніс" та "Алоїза".

У театрі йшли вистави за п'єсами Есхіла та епічними поемами Гомера, ставились п'єси російських та західноєвропейських авторів, інтермедії та діалоги українських письменників (Некрасевича та ін.). Взагалі репертуар цього театру був багатий. У бібліотеці К. Розумовського були драматичні твори старогрецьких письменників, а також твори таких видатних драматургів, як Гольдоні, Мольєр, Шекспір, кілька примірників одноактових п'єс Лесажа тощо.

Сцену цього театру майстерно оформляв відомий тоді художник Григорій Андрійович Стеценко (уродженець м. Ромен нинішньої Сумської обл.), який служив у гетьмана Розумовського і виконував різні його мистецькі доручення.

Виступи місцевих артистів-українців у цьому театрі були настільки успішними, що чужоземні актори у творчому змаганні з українськими колегами визнали себе переможеними, а сам меценат цих чужоземних мистців К. Розумовський не бачив потреби далі їх тримати у Глухівському театрі. Вони змушені були повернутися до Італії.

У цей же час у Глухівському театрі періодично виступали і різні гастрольні чужоземні акторські трупи.

Отже, заснований 220 років тому театр у Глухові був першим на Україні постійним театром. Разом з відомою Глухівською музично-співацькою школою він був важливим центром театральної й музичної культури на Україні.

Яким КРИВКО

("Наше Слово" ч. 17, 1971, Варшава)

попрощатись із Петром Кузьмичем і його поривним духом. Прийшло нас порівняно мало, як мало було наших людей і на похороні М. І. Шлемкевича. Так майже завжди буває: мало домагає земляків, щоб зрозуміти і належно пошанувати своїх світочів за їх життя. Зате ж потім буває багато послідовників. Як Шлемкевич боровся за душу *всеукраїнця* і мав труднощі, так і Волинякові в такій же боротьбі довелося перемагати не менші труднощі. Віддаючи сьогодні шану *всеукраїнцеві Волинякові*, кличмо всіх своїх земляків взоруватися на нього у праці для України.

Нехай буде прикладом і дороговказом жертвою праця великого борця-всеукраїнця П. К. Волиняка і для прийдешніх поколінь українців, нехай іде у віки його ім'я — як подиву гідного козака, якого не могла зігнути ніяка сила!

СМУГЛЯВА СЕСТРА УКРАЇНИ

З давніх часів існує щира дружба між Грузією й Україною в усіх ділянках культурно-національного життя обох народів.

Велика поетеса України Леся Українка, сторічний ювілей якої від дня її народження відзначає весь культурний світ цього року, проживала довгий час у Грузії, якій вона присвятила багато уваги в своїй літературній творчості. Грузини називають нашу Леся землячкою і з особливим чуттям бережуть її пам'ять в Сурамі — мальовничому курортному куточку соняшної Грузії.

Не мало уваги приділяють дружбі й сучасники. Досить лише згадати безсмертну книгу великого грузинського поета Шота Руставелі "Витязь у тигровій шкурі", що її переклав нашою мовою М. Бажан, а грузини переклали своєю мовою чимало клясиків нашої художньої літератури.

Історія грузинського народу мало чим відрізняється від історії українського народу. Досить пригадати місто Тбілісі — столицю Грузії, що за свої півтори тисячі років 40 разів було зруйноване ворогами, але хоробрими і дужими руками грузинів місто відбудовувалося, сміялося і пишалося палкою любов'ю свого нескореного народу. Чи взяти хоча б найновіші часи — часи, коли вся Україна була окупована російським більшовицьким військом, Грузія ще довго боролася з нашим спільним ворогом, який не наважувався вдертися до Грузії. Навіть після того, як офіційно — 25 лютого 1921 р. — була створена радянська Грузія, довго свистіли кулі і обсіпалися кам'яні гори на шляхи, якими доводилось просовуватись червоній армії.

Грузини — великі шанувальники своєї давнини, національних традицій і звичаїв. Понад 5.000 історичних пам'яток зберегли вони через довгі-предовгі сторіччя — від стародавніх печер, вирубаних у скелях гір, фортець і до великих соборів, у яких живе невмирущий геній грузинського народу. А коли згадаємо, що й грузини, як і ми, православні, не буде дивним, що В. Сосюра — так влучно і тонко — назвав у своїх творах Грузію смуглявою сестрою України.

Грузія розташована на мальовничому півострові Чорного моря з площею 69.000 кв. км. (площа сучасної України 603.700 кв. км.) з 4.410.000 населення, яке складається з грузинів, вірмен, азербайджанців тощо В СРСР нараховується 2.700.000 грузинів.

Грузія — країна виноробства і мінеральних вод: там росте понад 400 різних сортів винограду і б'є близько 1000 джерел цілющих мінеральних вод. Там не знайдеться селянина, як про це кажуть самі ж грузини, який не мав би закопаного в землю великого глиняного глека на вино.

Грузія — країна з субтропічним кліматом, у якому досягають у садках помаранчі, цитрини й мандарини, а з чайних плантацій збирають урожай, який посідає четверте місце в світі.

Тому приїзд грузинського державного ансамблю пісні й танцю був не буденною подією в

Торонто. Після успішного турне по Чехо-Словаччині, Німеччині та Швейцарії, цей ансамбль приїхав з Грузії до Канади і виступав у 18 містах північної Америки. Склад колективу — 70 осіб: 4 музиканти (два акордіони і два бубни), танцювальна група і хор. Мистецький керівник ансамблю — Анзор Кавсадзе, дуже мила і талановита людина, а хореограф — Ревас Хонелідзе. Обидва ще досить молоді — не більше 45-и кожному.

Грузинський ансамбль спровадив сюди імпресаріо з Торонтонського Мейпл ліф гарденс. Між іншим, цей же імпресаріо привезе до Канади наш улюблений колектив хору ім. Верьовки, який виступить з концертами в березні наступного року. Припускаємо, що хор ім. Верьовки виступить і в США.

Двадцять номерів програми, що їх виконував ансамбль протягом двох годин, публіка нагороджувала бурхливими оплесками. Музика підібрана дуже гарна, танці шикарні, а танцюристи довели, що вони, як і їхні предки, можуть танцювати навіть на стінах стародавніх замків.

10 дівчат, що їх має в своєму складі ансамбль, рухалися по сцені, як пружинні ляльки. Рухи їхні обмежені до невеликих рухів голови і чудових, як у білих метеликів, рухів рук.

Чоловіки, навпаки, — вживають скорих рухів ніг, від колін і до стопи, тримаючи свій тулуб майже нерухомим, цебто танцюють ходою, стрибками, вихором кружляють на пальчиках ніг у м'яких шкіряних панчохах без твердих підшов, як у балетному взутті, або падають, підібгавши ноги під себе, на коліна з висоти до півтора метра. ("Тсерулі", "Фестиваль у горах").

Найкращим був танок "Парикасба", що його виконували 18 танцюристів і 9 танцюристок. Мороз ішов поза спиною, а тіла глядачів нахилились до переду в кріслах від несамопитої гри з кинджалами, від яких неслися голосні звуки по залі, а з їхніх лез сипалися потоки іскор.

Хор теж складається з розкішних голосів. Серед пісень, що їх співали, була й відома "Суліко". Хто з нас не пригадує цієї чудової пісні у виконанні грузинської артистки Чапарідзе!

Дуже була цікава лірична пісня "Тсітсінатела". Мелодія її така цікава, що я попросив хористів переказати мені зміст пісні.

У першій частині програми хор виконав одну українську народну пісню — "Ой, дуб-дуба", яку, хоч виконано добре, хор співав не так, як ця пісня співається у нас.

А на розставлених столах в коридорах величезної залі Мейпл ліф гарденс з книгарні "Тройка" продавали тютю Мотю з Курська та декілька бідненьких експонатів, які ніякого відношення до грузинської культури не мають.

І це зробило свою роботу: рецензент одного торонтонського англомовного щоденника назвав грузинський ансамбль російським хором, хоч ко-

лектив ансамблю складається з самих грузинів. Мене так діткнув цей невіпадковий вчинок, що я не витерпів і сказав про це, в присутності тих же зарубіжних культуртрегерів, учасникам грузинського ансамблю.

Грузини не дуже охоче вступали в розмови, а питання про життя-буття в СРСР вони збували відповіддю по-грузинському. Взагалі серед них був дуже помітний страх входити в контакти з тими, що втекли з "радянського раю", а це свідчить про те, що в СРСР нрави крутішають.

Хоч серед ансамблю було чимало таких, що вірою й правдою служать владі, але грузинський ансамбль є грузинським, а Грузія — грузинською республікою. В Україні таке майже неможливе, бо там панує чужий елемент, який все українське нівелює.

Ансамбль виступав в Торонто протягом трьох днів — 21, 22 і 23 травня 1971, а на кожному концерті було не менше 6.000 чоловік.

Ів. ПИШКАЛО

ТРОЇСТІ МУЗИКИ

Не одна сотня літ промайнула відтоді, як вперше пролунали троїсті музики на нашій землі. Музикознавці й досі сперечаються про час їх виникнення — чи в XVII, чи у XVI столітті, а чи й ще раніше. Адже й досі стрічаємо про них згадки в найдавніших народніх піснях, читаємо про них чудові слова в творах багатьох письменників.

Про народження троїстих музик збереглася чудова, народньо-поетична легенда. В ній розповідається, як три легіні — скрипаль, цимбаліст і сопілкар закохалися в одну дівчину. Вона, вибираючи собі серед них нареченого, запропонувала їм принародно позмагатися в грі: чиє виконання люди визнають найліпшим, за того й вийде заміж. Кожний музикант на своєму інструменті грав найулюбленішу пісню. Їх виконання було таким майстерним, що важко було віддати комусь перевагу. Тоді вона звеліла зіграти кожному одну й ту ж пісню. Але й на цей раз важко було розсудити, хто грав найкраще. Залишилось останнє — грати всім разом, можливо, так буде можна пізнати найкращого виконавця. І коли вони заграли, дівчина зрозуміла, що розлучати легінів не можна, бо саме тут при людях народилася нечувана досі музика, яку й назвали троїстою.

Відтоді жодне весілля, вечорниці, будь-яке свято не обходилося без троїстої музики.

Давнє народнє мистецтво побутує й досі. Нещодавно Музично-хорове товариство України оголосило конкурс народніх музикантів під назвою "Троїсті музики". І в ньому взяло участь понад тринадцять тисяч самодіяльних музик!

250 лавреатів першого туру приїхали до Києва. Це незвичайне, перше за багато років, свято скрипок, цимбалів, сопілок, басолів, лір тривало три дні.

На заключному концерті, який відбувся на сцені Жовтневого палацу культури, виконувалися і старовинні пісні, і місцеві обрядові та весільні наспіви, і коломийки, і своєрідного звучання сучасні мелодії.

Важко серед такого прекрасного суцвіття музик виділити когось, відзначити. Всі номери, всі виконавці зачаровували своєю безпосередністю, щирістю, чарівністю. Ось два народніх скрипалі з Диканьки — братам Павлові та Михайлові Чередникам десь за вісімдесят, а скрипки їхні звучать ніжно, юно... Василь Миколайчук привів на сцену п'ятьох своїх синів. Три легіні з Хмельниччини, медики Анатолій Ігнатенко, Василь Єренюк, Микола Недочитаний об'єдналися в міцний, талановитий ансамбль троїстих музик. Цікавими були виступи народнього ансамблю сопілкарів Товстинського будинку культури Заліщицького району на Тернопільщині, одеських, вижницьких, чернівецьких музик...

На заключному концерті, на жаль, не виступали народні музиканти з цілого ряду східних областей республіки, мало було молодих виконавців. Адже саме сільські народні ансамблі доносять до наших днів мелодії і ритми, манеру гри і стиль, які зародилися за старих часів і передаються з покоління в покоління.

Цей цікавий конкурс ще раз продемонстрував дивовижну, незбагненну талановитість нашого народу, показав безмежність, невичерпність скарбів народньої творчості.

В. ОЛЕКСІЄНКО

(Літ. Україна)

ДЕБЮТ НА СТОЛИЧНІЙ СЦЕНІ

На афішах Київського театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка з'явилося нове ім'я: недавно у виставі "Царева наречена" в партії Марфи дебютувала молода співачка Валентина Соколик.

Випускниця Хрківського інституту мистецтв Валентина Соколик своє перше акторське випробування пройшла на сцені театру опери та балету ім. М. Лисенка, де вона протягом минулого сезону з успіхом виступила в ряді провідних партій.

Ролью Марфи — однієї з найскладніших партій оперного репертуару, актриса провела майстерно, завоювавши прихильність київських любителів співу своїм чистим проникненням у "драматургію" музики М. Римського-Корсакова, умінням передати душевні порухи персонажів, створити цілісний сценічний образ.

Дитина спить. Процеси росту дитини стали об'єктом старанних досліджень американських учених. Вони встановили, що уві сні людина росте дуже інтенсивно. Відома й причина цього: під час певних періодів сну особливо сильно виділяються гормони росту.

УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ – МОВОЮ ЕСПЕРАНТО

У якому куточку земної кулі не звучить українська пісня! Поетичним генієм нашого народу створені пісні рідкісної краси і зваби. Згадаймо хоча б долум'яні думи, що їх століттями передавали гомери України — кобзарі. Якими незвичайними барвами почуттів, лицарством у любові і ненависті, розмахом козацької відваги та філософською проникливістю сповнені вони!

Тому не дивно, що й есперантисти давно звертаються до народних та кращих сучасних українських пісень.

Великої популярності набули "Рече та стогне Дніпр широкий" і "Думи мої, думи мої" на слова Т. Шевченка, "Віють вітри" та "Сонце низенько" на слова І. П. Котляревського. Зустрічаємо тут також "Чорнії брови, карії очі", "Я бачив, як вітер берізку зломив", "Дивлюсь я на небо". Переклади таких українських пісень перлинами розкидані по есперантських газетах і журналах багатьох країн світу.

Пригадую випадок під час роботи 51-го Загального Міжнародного конгресу есперантистів в Угорщині. Невимушено точиться розмова. Та ось новий знайомий, лікар з Мексики, дізнавшись, що я приїхав із "каштанового Києва", показав мені невеликий південноамериканський есперантський журнал, який видрукував переклад української пісні "Ой, дівчино, шумить гай".

Сьогодні мовою есперанто розмовляють герої Шекспіра, "Божественної комедії" Данте, "Доли людини" Шолохова, чудово зберігаючи національний колорит оригіналу. А Шевченкова "Катерина" гордо крокує по світу разом із піснями рідного народу.

Приємно слухати японця, якому до вподоби "Люн ен чіельо" ("Місяць на небі"), бути серед французів, що зніяковіло простягають клаптики паперу із записаними на них піснями "Падусо" ("Черемшина"), "Ен ля вальо небуль" ("На долині туман") і просять повторити їх мелодію.

До речі, французі познайомилися з перекладами наших пісень ще в XVII ст. Закоханий в українську мову Проспер Меріме наполегливо вивчає її. Бальзак не раз зачаровано слухав наші пісні, буваючи на Україні. Приємною несподіванкою для французьких читачів було паризьке видання, здійснене Ярославом Федорчуком, збірки поезій Т. Г. Шевченка французькою та есперанто мовами (1911 р.). Але (що немало здивувало видавців!) відгуків і побажання почали надходити з інших країн від есперантистів. Вони просили ноти деяких віршів-пісень, умовляли опублікувати ще щонебудь про Україну. Через рік видавництво зважилось випустити есперантський переклад поеми "Катерина" (один примірник поеми є і в Київському Державному музеї Т. Г. Шевченка). Нагадаємо, що перші переклади творів нашого Кобзаря мовою есперанто з'явилися 1900 р. у шведському журналі.

Датський поет Тор Ланге переклав немало українських пісень рідною мовою. Одна з них — "Ой місяцю, місяченьку" — настільки припала до серця

членам молодіжного клубу з невеличкого міста Сількеворг, що вони привезли її на фестиваль у Болгарію, але виконали мовою есперанто. На превеликий їхній подив, цю ж пісню заспівав під час зустрічі на горі Вітоша в Софії студент Київської консерваторії Сергій Істомін. Він допоміг розібратися в цьому непорозумінні: раніше датчани вважали її своєю народною.

Але ще більше українських пісень мовою есперанто поширюється без попередніх публікацій: в листуванні між есперантистами різних країн, шляхом обміну магнітофонними плівками, під час особистих контактів на міжнародних конгресах.

Я. МАТВІШИН

"Знання та праця" ч. 6, 1970

З ЮВІЛЕЮ НА ПРЕСУ

25 квітня ц.р. до панства Антоніни і Василя Сойків несподівано завітали друзі, щоб привітати їх обох з днем їхнього народження.

Антоніна Василівна і Василь Петрович народилися в тому самому місяці, тому їм, дуже доброму і дружному подружжю, так зручно випадає святкувати день народження — обох разом.

Антоніна і Василь Сойки — це дуже активні члени нашої громади. Антоніна Василівна є головою місцевого відділу Союзу Українок Канади ім. Лесі Українки, а Василь Петрович є головою Монреальського відділу Сужеро та членом церковної управи (церква св. Покрови).

У веселій розмові п. І. Гарбуз запропонував — зробити несподіванку й часописові "Українські вісті", а одна хороша читачка запропонувала — таку ж несподіванку зробити й журналові "Нові дні".

У збірці взяли участь Гарбуз Іван, Романюк Василь, Старенький Ст., Степовий Андрій, Сойко Василь, Авраменко Семен, Момот Ст., Жовтоніжко М. — і набралася сума 22 долари, яку поділили порівну для "У. В." та "Н. Д." і вислали.

М. Жовтоніжко, Монреаль, Канада

Кулястий автомобіль. Новою сенсацією на паризьких вулицях став кулястий автомобіль, сконструйований молодим французом Жаном-П'єром Понті. Винахідник вважає свою модель прообразом автомобіля майбутнього. Автомобіль має звичайний двотактний мотор об'ємом 250 кубічних сантиметрів, але з електронним керуванням. Колеса його розташовані так, що автомобіль може обертатися на місці, до речі, коліс чотири, але заднє колесо може підніматися, і тоді для більшої швидкості автомобіль рухається на трьох. Передача гідравлічна. Головна його позитивна якість — автомобіль потребує мало місця на стоянках.

Мих. ЛАВРЕНКО

НЕ ПОШУКИ, АЛЕ – ЗАНАПАЩЕННЯ!

(З. Дончук, "У пошуках щастя". Видавництво "Власна Хата", Філадельфія, 1970 р.)

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Уміщені під цією рубрикою відгуки наших читачів на нові книги не конче відбивають думку редакції. Проте ми вважаємо, що такі відгуки можуть цікавити не тільки наших читачів, а й авторів, про книги яких тут пишеться.

Ми охоче вміщуватимемо в журналі відгуки й тих читачів, думки яких про ту саму книгу будуть розходитись із думками, висловленими в інших рецензіях.

Редакція залишає за собою право робити найпотрібніші виправлення в мові відгуків та скорочувати занадто довгі дописи до цієї рубрики.

Перед нами дванадцята вже книга пера Зосима Дончука, якого й справді таки можна зарахувати до досить плідних авторів.

Коли автор написав уже тузину книжок, незалежно від того, якої вони якості чи змісту, чи й напрямку, він не лише має своє власне письменницьке обличчя, але й виробив відповідну літературну вправність. Тому то й розглядати його останній твір і робити будь-які порівняння з будь-ким іншим із письменників, ледве чи потрібно: кожний бо має не лише власний і йому властивий хист, але й манеру писати.

"У пошуках щастя" — це жодна фантазія. вистоктана з пальця. Це — суворе й трагічне дійсність, яку пережили сотні тисяч осіб нашого нещасливого народу за другої світової війни. І ті "нещасливі", що вирвалися з червоного пекла — тепер розкошують в Америці, про яку давніше й гадки не мали.

Щоб хоч трохи ознайомити читача (бо далеко краще самому читачеві зазнаномитися зі змістом книги!) з твором п. Дончука, скажу дуже коротко: початок твору — це німецький, під натиском червоних, остаточний відступ з української землі. Цей відступ захопив із собою й сільського старосту Василя Середу з його дружиною Тетяною, лонькою Олею та дружининою сестрою Лідою. У цьому ж потоці втікачів од червоної навали опинився й районний агроном Артем Іваненко з дружиною, яка, однак, незабаром залишила його самого й вернулась до червоних.

За першого ж налету червоних степятників розрив бомби ранить старосту Василя Середу і він швидко помирає. І тому, що агроном Іваненко лишився самотній, а покійний староста Середі йому став був у пригоді, коли агрономові об'їмався віз, то вони — агроном і старостина дружина з родиною — вирішили їхати далі як одна родина. Так вони промандрували через пів Європи й потрапили аж до Німеччини, у табори пере-

міщених осіб, а опісля, вже одружившись Артем Іваненко із Тетяною Середою, прибули й до Америки.

І нічого б тут не було дивного. В житті ж бо, як на довгій ниві: ніхто не знає, що з тобою може статися завтра й хто з ким, навіть не будиши перед тим знайомий, потрапить у родинні взаємини, чи, може, з найкращого комусь друга стане запеклим ворогом. Але дивне те, що шановний автор ухитрився так описати одісею своїх персонажів, що (не кажучи вже про Артема) Тетяна Середі, поховавши свого чоловіка на початку подорожі, ані разочку не згадала свого покійного чоловіка Василя Середу — так ніби його й не було ніколи.

Це вже українській жінці може бути властиве хіба такій, що або ж не любила свого чоловіка, або ж просто сама була одірва та викинь. Та й то ледве чи можна б було допустити таке явище. Але Тетяна Середі, бачачи Іваненкову байдужість до "всього", сама почала подумувати та, навіть, прихорошуватися, щоб бути доподоби Артемові Іваненкові. І, зрозуміло, не довго думаючи, коли одного разу, святкуючи Різдво, Артем нагадав був: "А що ж ми одинцем робитимемо? Поглядати одне на одного і ховати від людей свої думки? Чи не пора й нам подумати про одну родину, одружитися?" — вона з неприхованою радістю дала свою згоду, ні слова не мовивши про свого покійного Василя. Сумна й малоймовірна річ!

Гарно автор розпочав був "роман Ліди з Юрком". Такого щирого упадальця зробив він із Юрка, що справді, коли б не його, Юркові батьки, то можна б було сподіватися, що з них була б не абияка пара, хоч Юрко й із вищою освітою, а Ліда такої не мала. Але авторові закотіло одружити Юрка з іншою, навіть після стількох коштовних дарунків і вже даної Юркові його батьками згоди на одруження зі "схизматичкою". Та так автор і залишив горепашну Лідочку неодруженою — якщо не буде продовження того вже на американській землі "Шукання щастя".

Більше того, якщо автор не думає продовжувати свій твір і зробити його таки справді романом, а не романізованою повістю, то й тоді зоставить не лише Лідочку самотньою, але й її небогу, Тетянину 16-річну доньку Ольгу, та ще таку чемну, чеснотливу змусить кинутися, сливе без причини, у вир розпусту й падіння. Чи можна допустити, щоб українська дівчина була злібна так низько впасти, без жодної боротьби за свою честь і чистоту та віддатися двоногим самцям, одному за одним!

Але найтрагічніше те (тут уже мало правдоподібності), що Оля, начебто бувши чемницею, витриманою, чеснотливою, вернувшись до своєї родини, з волі авторової кидається вночі до вітчима, щоб задовольнити свій статевий пал! Це підслухала паралізована мати, і це стало причиною її смерті. Але дочку, яка своєю поведінкою вбила рідну матір, це зовсім не зворушило...

Припустимо, що такий випадок таки стався. Чому ж автор не подбав про мораль, що випливає з його твору? Не схотів автор показати, як саме мусила була дбати і вести себе українська дівчина!

Оля без мук сумління пішла до церкви, — в хор співати. Так ніби нічого перед тим і не було. Отже виходить: грішіть дівчатка, хто як того хоче, мовляв, нічого поганого в тому нема! Така авторова "мораль" — згубна!

Чи не зв'язане Олине падіння з маминою поведінкою? Морально Тетяна була хоч і чистою, але чи ж можливо, щоб вона так швидко свого чоловіка забула, мовби його ніколи й не було на світі! Чи ж не в цьому, що Тетяна так чепурилася, поглядаючи на Артема, лежить зародок розгнужданості її донечки Олі? Тільки правдивий розвиток сюжету дасть усім читачам, а особливо молодим читачкам, що лише починають своє життя, змогу переконатися, що розгнуждане життя — непоплатне, воно ганьбить людину перед світом і своїм народом — і тому практикувати його не слід. Лиш із гіркого досвіду могли б навчитися інші, як себе слід тримати.

Видана книжка, як і попередня "Утрачений ранок", з мистецького боку (за винятком трохи невдалої обкладинки) досить гарно, хоч і не бездоганно. Але з мовного боку, то авторові можна багато закинути. Загалом авторова мова, якщо порівняти її з мовою інших авторів, досить добра, хоч, на жаль, у ній ще трапляються москалізми. Ось деякі з них:

Канава (рів), давайте (нумо), піднімайся (уставай), снаряд (набій), посадив (посадовив) — садять лише рослину, а людину — садовлять, носив ім'я (мав), стопроцентний (стовідсотковий), зносити біль (терпіти), абсурдність (нісенітниця), товарові вагони (вантажні), чередуючись (чергуючись), направив (скерував), яблуковидна (яблукоподібна), риссю (підтюпці), банки (бляшанки), лазутчик (пластун), пакость (капость), баня (мийня), топоти піч (палити), качало (гойдало), відвели їм (приділили), досадити комусь (допекти), солдатське (вояцьке), поступила на працю (стала), причитала (голосила, плакала), наряди весільні (одяги) й сила силенна подібних. "Веснянки" — слово московське ("веснушки"), у нас кажуть ластовиння, але автор чи то не знає цього, чи забув.

Найгірше те, що автор плутає різні слова: "прерії лісів" пише він, а прерії — це ж широкі степи; докладні уточнення, приводили до порядку, гомоніла розмова, коли ж це виключно московський вислів, бо в нас гомонить людина, а не розмова. Автор широко вживає форму "НА

А. ЮРИНЯК

МАТЕРІ-УКРАЇНЦІ

Хвала і честь Тобі, українська Мати,
Що Ти серед важкої праці день-у-день
Уміла в нас, дітей, любов плекати
До Краю предків наших, мови і пісень!

Ми понесемо цю любов світами,
Ми не забудемо ніде й ніколи мить,
Коли ми вперше вимовили "Мама" —
І сяйво щастя враз заграло з Твоїх лиць.

По-різному життя Твоє складалось;
По-різному бувало й нам нераз.
Та знали ми: за нас дба Рідна Мати —
Душею завжди з нами, біля нас.

Минуть роки — й дорослих все ще гріти
Нас буде Матері бережена любов.
Бо ми для Неї завжди будем діти,
Хоч навіть сивина вже вкриє нам чоло.

Отож уклін Тобі й подяка щира:
В дитячих дмшах Ти вогонь палкий
Любови до України нам вщепила,
Бож наші звідти Матері й Батьки.

Каліфорнія, травень 1971

Україні", але чомусь "в Криму"; чемері посиплються, а чемері — це запорозький оселедець; одягнув білу сорочку, а її ж лише — надівають, а не одягають її (сорочку, як людину). А є ще й такий вислів: "географію вчили". Виходить йому так, що географію навчали чогось, а не її вивчали. Або ось "займатися сільським господарством". Таж займатися, це — стовідсотковий москалізм. У нас кажуть — працювати в сільському господарстві! І таких прикладів надто багато.

На великий жаль і на велику шкоду нашої української мови, наші письменники й журналісти ніяк не можуть уторопати дуже простих речей. Треба нахилити нашу мову до її споконвічного способу вислову: застосовувати якнайбільше давальний учасництва та присвійний прикметник, а також не зловживати дієсловом "бути" там, де без нього можна жити.

Щоб не бути голосливним, наведу приклади: "У Артема заніміло в грудях" (а мусило б бути "Артемові" без отого "у" попереду). "У Артема йокнуло в грудях" (знову "Артемові"). "У Артема впало серце" (Артемові). "...вирвалось у Тетяни" (таки "Тетяні"). "В Ліди аж руки за-терпли" (Ліді!). "Обличчя в Джана прояснилося" (Обличчя Джанові проясніло!). Можна б було навести багато подібних огріхів мовних.

Автор не любить присвійний прикметник. Ось приклади: "...жартома відповідав на запити Артема чи Тетяни" (на Артемові чи Тетянині запити). "Вислухавши цілком погоджується з висновками Рози" (з Розиними висновками), "...жи-

ти в брата й слухати докори невістки не хочу" (...слухати невістчині докори не хочу). "Тяжка рука ворога з піднятим мечем" (Важка ворожа рука — мусить бути). "Так тепер спливав вільний час Олі" (Так тепер спливав Олин вільний час).

Цих кілька прикладів, думаю, буде досить.

Нарешті, не можу не звернути уваги наших письменників і читачів на невластиве українській мові явище: Наприклад пишуть: "Чую вас по голосі", "Він ходить по таборі", "Тепер тиняються по світі", "Можна було ходити по вагоні" і т. д. з словами чоловічого роду, як: голос, світ, вагон, коридор, степ, город, сад. Ці слова, коли перед ними стоїть "по", ніколи не можна писати з закінченням на "і", лише на "у".

Навпаки, іменники жіночого роду, з появою перед ними "по", мають на кінці лише "і", а не "у": Москва, Канада, рука, нога, шапка, вулиця, площа, ліса, п'ята й т. д. Іменники ж середнього роду так саме як і іменники чоловічого роду, з появою перед ними "по" на кінці мають лише "у". Це треба добре пам'ятати не лише нашим письменникам, журналістам, але й редакторам. А автор "У пошуках щастя" чи не знаючи, чи не дбаючи про чистоту нашої мови, мови рідної, цього правила не дотримався. З його книги навчатимуться не лише дорослі, але й діти... псувати нашу рідну мову! Ось де біда наших дітей, коли наші ж письменники навчають їх писати не так, як належить.

ІЗ ХРОНІКИ ПОТОЧНИХ ПОДІЙ

М. ДАЛЬНИЙ

У НАШИХ СУСІДІВ

Нещодавно знову виступав у Торонто польський ансамбль пісні і танцю з Варшави "Мазовше". Хоч це був уже чи не п'ятий виступ цього славного ансамблю в Торонто, проте величезне приміщення "Мейпл Ліф Гарденс" і цим разом було заповнене вщерть. Переважала, звичайно, польська публіка. Сильний, чуттєвий, двосторонній контакт між глядачами й виконавцями домінував під час концерту від самого початку до кінця. Жоден деталь, жоден інцидент, абсолютно ніщо не вказувало на те, що це виступає вихована в комуністичній країні молодь перед своєю некомуністичною еміграцією.

При вході до залі не було жодних протестних плакатів, ніхто не роздавав ніяких пропагандивних летючок, ніхто не дивився вовком на тих, що входили до залі. Хоч організатором творче був С. Юрок, проте й польські канадські фундації ім. Адама Міцкевича і Владислава Реймонта вважали за доцільне стати покровителями. В офіційній програмці подано щірі привітання для "Мазовша" від цілого ряду польських некомуністичних організацій у Канаді. "Вітаємо горлість польського народу на канадській землі" — пише канадський півтижневик "Звйонзковец". "Сепдечно вітаємо на канадській землі завжди мило очікуваний ансамбль світової слави "Мазовше" і бажаємо якнайбільших успіхів на цьому континенті" — пише Головна Управа Союзу Польців у Канаді, друкуючи в привітанні й свою емблему — білого орла з короною на щиті кленового листка. "Милим гостям з Польщі мистецтвенні успіхи на канадській та американській землі бажає Польське Бюро Подорожів "Сирена Травел". А внизу — велика група польських канадських членів під величавим пам'ятником князя Ю. Понятовського в Варшаві. Це той князь Понятовський, що разом з Наполеоном здобував Москву, і ось польські комуністи не зруйнували

його пам'ятника, а навпаки, не зважаючи на російську окупацію, після війни відбудували його.

Річ ясна, що мимоволі насуваються аналогії. Чи побудують колись українські комуністи пам'ятник гетьманові Іванові Мазепі в Києві? А якщо й досі бояться царської анатемі, то може збудують пам'ятник останньому кошовому Січі Запорізької, великомученикові за народну справу П. Кальнишевському? Або чи прийде час, коли, наприклад, Укарїнське Національне Об'єднання в Канаді, вітаючи наш заслужений хор ім. Г. Верьовки, зможе в офіційній програмі помістити й свою емблему — тризуб на кленовім листку? Чейже поляки в подібних до наших обставинах можуть діяти і діють гідно, як одна, бодай духово, суверенна нація! Чому ж ми так часто діємо, мов історичні безбатченки, починаючи нашу історію тільки від себе? Чому самі себе звойовуємо ось уже понад 50 років, поділившись безапеляційно на "агентів Москви" і "агентів Волстріту"? Яка нація може витримати півсотрічну громадянську війну, та ще й в умовах чужої окупації?

Багато невеселих питань і порівнянь навів концерт "Мазовша". Концерт розпочався відспіванням канадського й польського гімнів. Цікаво, що хоч слова й мелодія маршу "Єще Польска не згінела" не дуже надаються для національного гімну, польський комуністичний уряд не замінив його "кращим". А ось наш сучасний київський уряд не тільки прийняв новий пропагандистський гімн, але й чомусь заборонив співати "Ще не вмерла Україна". Чому? — запитати б. Чейже співаці строфи в "Ще не вмерла Україна" нікого не ображають. Чи не пора цю справу переглянути кому слід і зробити з неї розумніший висновок? Або справа програми виступів. У програму "Мазовша" входили польські народні пісні і танці. Але поняття "народності" далеко ширше навіть в людській Польщі, аніж у нас на еміграції, не говорячи вже про Україну. Крім краків'яка, куяв'яка та інших простонародних польських танців, "Мазовше" по-мистецькому вико-

нус також аристократично-шляхетські сальонові полонези та мазурки, що були модні в XVIII й XIX століттях. І виконують їх молоді артисти з комуністичної Польщі в пишних шляхетських костюмах та в старшинських одягах часів наполеонівських війн, від яких віє великою національною історією. А чи можливе щось подібне сьогодні в нас? Чи не зводимо ми нерозважно всього українського до простонародного, клясового?... Звичайно, українські народні пісні і танці належать до найкращих у світі. Їх треба зберігати і розвивати. Але хіба українські середні й вищі верстви не внесли в нашу культурну скарбницю нічого, що варто б зберегти й показати?

Народ, який сам збіднює свою культуру й історію, може поволі їх втратити. Нам, звичайно, відомо, що русифікаційний тиск на Україну сьогодні далеко більший, ніж на Польщу, тому наші порівняння, може не цілком справедливі. Але русифікаційний тиск на Грузію не менший, ніж на Україну. А ось про Грузинський державний ансамбль пісні і танцю, який зараз гостює в Канаді, можна сказати те ж саме, що й про польське "Мазовше". У своїх костюмах і в своїх танцях грузини, як і поляки, показують їхню національну, всенародну, а не тільки простонародну культуру.

І тому вони не тільки на сцені, але й за сценою і на вулиці живляють виключно свою рідну мову. Будьякі натяки на перевагу "панської" чи "старшобратньої" мови, вони вважають не тільки малокультурними, а й просто образливими.

**
*

Хоч литовська політична еміграція набагато менша від української, проте вона не менш активна. Литовці мають на еміграції свою верховну владу, а в декількох країнах навіть напіввизнані дипломатичні представництва, що залишилися з часів литовської незалежності. В ділянці політичної акції, крім антисовєтських демонстрацій, литовці приділяють багато уваги тому, щоб світ не визнав включення Литви до СРСР.

Нашим читачам цікаво буде знати, що голова Головного комітету визволення Литви п. В. Валіунас постійно роз'їжджає по світі, часто заглядає навіть до Австралії, але на поїздки і репрезентацію видано з бюджету останнього року тільки 70 (сімдесят) доларів, бо провідник литовської еміграції, доробившись у США, покриває тепер усі репрезентаційні видатки з своєї кишені. Литовський фонд у США становить 700.000 дол., а недавно дістав у спадщині ще олин мільйон. Великі суми на культурні цілі постійно жептують організації литовських лікарів та інженерів. Литовські видання чужими мовами щораз численніші. Їхній інформаційно-пропагандивний бюлетень виходить 7-ма мовами, включно з арабською. З Філіппін пепадають радіопередачі литовською мовою для сибірських засланих.

Литовці також виховали на еміграції чимало молоді інтелігенції й зараз стоять перед тяжкою проблемою: як зробити, щоб та інтелігенція пра-

цювала для Литви, а не збагачувала своєю творчістю культуру чужих народів. Як і серед українців, останніми роками виник серед литовської еміграції зайвий, болочий фермент на тлі зв'язків з підсовєтською Литвою та з туристами і гістьми, які прибувають з батьківщини сюди. Почалось від канадської ЕХРО, де виступали литовські мистецькі групи. Пізніше литовські солісти почали турне з виступами у США, почались взаємні відвідини спортивних груп і туристів. За повідомленням у "Культурі" (ч. 10, 1970) деяким литовцям з антирадянським минулим дозволено відвідати Литву й навіть відбувались розмови про стипендії для емігрантських студентів литовознавства в Вільнюсі тощо. Консервативна частина литовської еміграції не тільки продовжує обстоювати тотальну ізоляцію, нехить та недовір'я до всяких зв'язків з сучасною Литвою, але також, на жаль, не хоче розуміти, що прихильники зв'язків не є ані трохи меншими патріотами, ніж вони. На цьому тлі й доходить у них до розламів в окремих організаціях та інституціях, як і в нас.

**

КОНТРОВЕРСИЙНА ПІДВИШКА

У Канаді, як і в багатьох інших країнах, уже декілька років триває інфляція. Заробітна плата й ціни зростають скоріше, ніж продуктивність праці. У боротьбі проти інфляції канадський уряд застосував грошову й податкову політику, яка довела до часткового безробіття, але інфляції все одно не спинила. У зв'язку з цим, в урядових колах від деякого часу серйозно дискутують можливість запровадити контроль цін і заробітних платень. Канадський уряд ще минулого року оголосив інструкцію, за якою річна підвишка заробітної плати не повинна перевищувати 6%.

І ось раптом, не зважаючи на інфляцію, безробіття і всупереч своїй власній інструкції про поміркованість у вимогах щодо підвищення заробітних платень, той же уряд запропонував недавно членам федерального парламенту піднести їхню платню з 18.000 до 26.000 дол., цебто на 44%. І члени парламенту, які не раз цілими днями розбиваються над дрібницями, підвищили собі платню на 8.000 дол. майже без дискусії й опозиції.

Ясна річ, значна частина канадської преси обурена такою підвишкою. Твердження уряду, що це перша підвишка від 1963 року й коли розкласти її на вісім років, то вона не така вже й висока. — хоч і резонне, проте непереконливе. Тому ця підвишка, хай і заслужена, напевно не спричиниться ані до успіху економічної політики уряду, ані до піднесення престижу канадського парламенту. Проблема справедливої винагороди членам парламенту досить складна, але її дажно можна й треба було розв'язати в інтересах демократичної системи правління.

В ОБОРОНІ ЗАСУДЖЕНИХ І ЗАСЛАНИХ В СРСР

Тисячі українців, що живуть по цей бік залізної завіси, вийшли на вулиці міст Європи і США. Тисячі українців вийшли на демонстрацію і в Канаді: в Оттаві, Монреалі, Вінніпегу, Кіченері, Торонто. Розвішано понад 10.000 афіш з портретом Валентина Мороза на вулицях міст Канади і тисячі листів вислано до прем'єра-міністра Канади П'єра Трудо.

У самому м. Торонто понад 6.000 українців демонстрували з запаленими свічками в руках проти російсько-комуністичного насильства на площі перед будинком міської управи. Віче улаштували студенти під проводом *Союзу українських студентів Канади* — за звільнення В. Мороза, С. Караванського та інших ув'язнених українських патріотів в СРСР. А до студентів долучилася велика кількість українського громадянства.

Студенти послуговуються ім'ям Мороза тому, що вони вбачають у ньому символ ув'язнених, які поневіряються в СРСР на тих самих стежках, на яких понад двісті років бряжчать кайдани великих українських лицарів: Кармелюка, Шевченка, Вишні та безлічі інших імен, яких ніколи не перерахуєш.

Демонстранти домагалися від канадського федерального уряду, щоб він апелював до радянського уряду про звільнення на волю Мороза та всіх тих політичних в'язнів, яких там безневинно засудили.

Українське студентство знає, що над розстріляними, закатованими і тими, що зараз ув'язнені, вчинено насильство лише тому, що вони люблять свою Україну всім серцем і за неї готові вмерти. Бож батьківщина для них не там, де відпочиваєш, їси і виконуєш фізіологічні потреби, а там, де буває справжнє національне життя, бо

Краще згоріти
В єдину мить,
Ніж потім роками жаліти,
Що міг лиш під попелом тліти...

Тому зовсім слушно сказав студент О. Новаківський, що канадський уряд не може не завважити запалених свічок на цьому вічі і злегковажити вимоги великої української громади в Канаді.

Олдермен Одоногою заявив, що й його родина — тесть і теща — загинула в Сибірі і що й він, як і вся міська рада, приділяє цьому вічу велику увагу. Він сказав, що прем'єр-міністр Канади має всі можливості порушити це питання перед радянським урядом, тим більше, що до складу делегації входять два добрих парламентаристи С. Гайдаш (поляк), Володимир Дікон (Дяків) — українець, які зможуть щохвилини відповідно поінформувати прем'єра Канади в усіх справах.

Міністр громадянства Онтарійського провінційного уряду Іван Яремко назвав страдницьке

життя В. Мороза героїзмом і додав, що багато канадців вийшло на це віче, щоб продемонструвати проти великої несправедливості, яку вчинив радянський уряд супроти В. Мороза й інших, та "показати Кремлеві, що канадському народові радянське беззаконня не є байдужим і його не можна легко забути".

Програма віча була добра. Головну доповідь виголосив англійською мовою декан юридичного факультету Віндзорського університету проф. В. Тарнопольський, а програмова доповідь голови Комітету М. Бойцуна була теж добра, зокрема цитати з "Блаженного мужа" І. Франка, який ішов на суд неправих і за правду свій голос підносив, а також витяги з листа заарештованих і засуджених діячів культури в СРСР.

Найемоційнішою частиною програми була молитва, яку провів владика української католицької церкви Кир Ізидор Борецький, після чого всі учасники віча проспівали "Христос Воскрес".

У резолюції віча висловлено домагання, щоб канадський уряд вислав формальний протест до Радянського Союзу в справі переслідування, арештів і засудів діячів культури в Україні і вимагав від СРСР звільнення безневинно засуджених українців та підніс цю справу на черговій сесії Генеральної Асамблеї ОН.

Про це масове віче були звіти в усіх трьох англомовних щоденних часописах, у радіо й телевізії.

Як реагує на це канадський федеральний уряд, з преси знаємо дуже мало, тому в деталі тут не будемо входити. Знаємо одне напевно, що прем'єр-міністр Канади, перебуваючи в Радянському Союзі, запросив Косигіна до Канади і той прийняв запрошення.

А щоб використати приїзд Косигіна до Канади якнайкраще, треба, на нашу думку, день його приїзду проголосити днем жалоби та відбутися в Оттаві масове віче, на яке нехай приїде щонайменше 100.000 канадських громадян українського походження, одягнених у чорні убрання. Транспаренти повинні розповідати про всі злочини, заподіяні російськими імперіялістами з їхньою партією, МВД, тюрмами, концтаборами, з брехнею і безправ'ям.

На нашу думку, за підготовку до цього віча повинні взятися всі відділи КУК разом із СУСКом.

Таке віче мусить дати бажані наслідки!

День громадянства в Торонто

26 травня 1971 р. відбулося 17-е прийняття для торонтонських новоканадців, яким Канада стала новою батьківщиною. Вечір влаштовується щорічно спеціальним координаційним комітетом, який допомагав протягом минулих років новоканадцям, зокрема організацією курсів англійської мови, без знання якої трудно стати добрим канадським громадянином.

Цього разу прийнято нову програму, завдання якої почесне і нелегке: щорічно вибирати 12 най-

Вельмишановний пане Редаткоре "Нових Днів"!

Посилаю чек на суму 15 дол. і прошу розрахувати, як слідє: вирівняти мою післяплату, однорічну передплату, а решту на фонд "Н. Д."

При цій нагоді, коли я вже ліплю шістьцентову марку на лист, хочу запитати п. Редактора про історію "Нових Днів", бо не можу погодитись на роки 50 і 69. Якщо я не помилюсь, на зустрічі з нагоди 15-ліття "Н. Д." було сказано, що "Нові Дні" вперше появились на еміграції, мабуть, в Австрії, тому мені виглядає, що історія "Н. Д." не є точна.

...На другій сторінці обкладинки маленьким друком написано: **Редактор 1950-1969: П. К. Волиняк**. По-моєму, це пониження пок. Волиняка, бо він був основником і видавцем "Н. Д.", а не тільки редактором. Ото ж так треба й написати, щоб грядущі покоління знали родовід "Н. Д.", а не тільки редактора, бо редактор є платний робітник, а не видавець.

кращих жителів міста і вручати їм медалі під час урочистого обіду.

Медалю доброго громадянства буде вручатися тому, хто зробив героїчний вчинок, хто своєю муравиною працею задовольняв потреби громади і ніхто його не помічав, хто є мешканцем Торонта під час теперішнього перепису населення Канади тощо.

Медалю буде вручати Комітет громадянства м. Торонта, а його опікунами будуть Онтарійська броварня (Лабатт) і газета "Торонто Телеграм".

Медалю виготовила відома скульпторка Дора де-Педерій-Гант, яка приїхала з Угорщини до Канади в 1948 р. і встигла зробити собі ім'я талановитого скульптора, маляра і конструктора грошей та медалів.

Вибір кращого громадянина відбуватиметься щомісячно, але медалі будуть видавати при кінці кожного року всім 12 особам разом. Крім медалі, кожний з них одержить книжку з знімками Національного фільмового відомства.

Під час вечора вшанували велику трудівницю пані Д. Р. Дженнінгс, яка протягом 17 років працювала в Координаційному комітеті. Хто працює для своєї громади за спасибі, може легко уявити, як доводилось працювати і пані Дженнінгс. А визнання її успішної праці були теплі слова подяки голови міста В. Деннісона, який вручив їй золоту брошку з кленовим листком, а директор **Інтернаціонального інституту** пані Д. Стюарт піднесла їй кілька склянок.

На прийнятті були і коротко промовляли: міністри громадянства федерального і провінційного урядів — Р. Стенбері і І. Яремко, директор онтарійської броварні (Лабатт) Л. Б. Лімінг, директор "Торонто Телеграм" — Дж. Ф. Дреа та канадський індієць — Дж. Єсно.

У мистецькій частині взяли участь корейський хор і Дюка (мабуть, із данців).

Я навмисне переглянув три англomовні щоденники, що виходять у Торонто, і бачу на першому місці їх **основників-видавців**, хоч вони вже по кілька разів були перепродані. То ж правда, що Покійний був видавцем і редактором, і в тому не вина громадянства, що належно не підтримало його, бо його острє перо не приваблювало читачів, через що не можна було затруднити не тільки двох, а й пів чоловіка. "Нові дні" після смерті Волиняка не змінились ні змістом, ні формою, хоч я думав, що нова управа і новий редактор толерантніше будуть трактувати своїх читачів, хоч би вони були й противної думки. Листування читачів з пок. редактором дійшло до самого вершка. У числі "Н. Д." 253 бачу, що теперішній редактор відкриває рубрику "Відгук на вміщені статті", і там перший упав жертвою п. В. Онуфрієнко, який не погодився з думкою п. Дального про УНРад. Коротко і ясно пан редактор відповів, що ця людина (Онуфрієнко) неспокійна і знана йому ще з 1945 року — точнісінько так, як його попередник казав: дурний, мовляв, тебе піп христин...

Кожний новий підприємець старається бодай трішки чогось нового додати, удосконалити новонабуте підприємство, тому й пише великий напис **АНДЕР НЬО МЕНЕДЖМЕНТ**.

Остаюсь з привітом **В. Григоряк** (Торонто)

**

Вельмишановний Читачу — Василю Лаврентійовичу!

Поперше, вітаємо Вас на сторінках "Нових днів" знову (останній раз Ви писали до пок. ред. П. Волиняка — незадовго до його смерті), подруге, щиро Вам дякуємо за після- і передплату з додатком на пресовий фонд нашого з Вами журналу.

Щодо родоводу "Н. Д." і неточности — ніби нашої. Ми знали, що пок. П. Волиняк видавав ще в Австрії журнал-тижневик "Нові дні", але сам вів літочислення журналу-місячника, видаваного в Торонто, — від 1950 року. Чим керувався в цьому пок. редактор і видавець, нам невідомо, але припускаємо: він не хотів змішувати віку свого **місячного журналу з тижневиком**.

Вашу заувагу — писати на першому місці **Основник-видавець**, а вже після того редактор — приймаємо з вдячністю до відома: ми так само, як і Ви, за повне пошанування пок. П. Волиняка.

А щождо редактора як платного робітника — наша відповідь така: нинішній "нетолерантний" редактор нинішніх "Нових днів" найвеликодушніше благоволить передати свої зобов'язки чи Вам, чи іншому комусь не тільки з тією самою платнею, яку він має, а й з винагородою за ту ж працю і той же неспокій — вдвоє, втриє чи і вдесятеро більшою. При чому — з більшою "винагородою" в обидва боки: помноживши на десять місячну платню мені, як редакторові (велике зеро) і ті видатки, що мені доводилось і доводиться мати (з власної кишені — коли більші, а коли менші)...

Бож ми разом із читачами та передплатниками старались урятувати життя "Новим дням", найменше про свої справи дбаючи. І на післяплатників не оглядаючись, хоч і не втрачаючи й на них надій.

Чи справді "Нові дні" після смерті Волиняка не змінились ні формою, ні змістом, нам судити трудно і незручно. Ви вважаєте, що не змінились, а багато читачів вважають, що змінились дуже. Був же голос і з Торонто (ми друкували той лист) ось такий: **...Не тії речі, Не тая мова. Не біле личко, Не чорноброба...**, що означало: змістом і формою "Н. Д." після смерті Волиняка і змінилися, і до невпізнання рівнем знизилися. І ми не перечили шановному читачеві — В. Шевченкові, як не поспішаємо заперечувати й Ваших, Василю Лаврентійовичу, поглядів — хоч ми страшно нетолерантні до Вас...

А ось щодо наших приміток до виступу в "Н. Д." поета Василя Онуфрієнка з Австралії Ви, Василю Лаврентійовичу, просто не маєте рації. І не В. Онуфрієнко впав жертвою, а Ви. Прочитайте но уважніше ті наші примітки, не минувши ані титли, а тоді й робіть висновки — і ті Ваші висновки будуть інші, якщо вони будуть зроблені об'єктивно, без упередження.

Як добрий бізнесмен, Ви, В. Л., радите нам поспішити з великим написом ПІД НОВОЮ УПРАВОЮ (чи якось у тому роді). Охоче приймаємо Вашу дружню пораду і хочемо Вас першого побачити серед тих, що відповідно зареагують на таку нашу бізнесову поставу. А Ви на зборах читачів "Н. Д." у квітні мин. року щедро говорили в цьому пляні.

Нарешті — будьмо ж знайомі

Ваш дуже давній приятель

Д. Кислиця

♦♦

До Адміністрації "Нових днів"

Дякую за надіслані "Нові дні" за лютий ц.р. За січень я чомусь не дістав, а в "Свободі" була згадка в одній статті, що "Нові дні" припинили своє існування, тому я здержався з висилкою грошей. Тепер же висилаю передплату на "Нові дні" на 1971 р. в сумі шести доларів.

Павло Донченко

♦♦

Ваш лист із згадкою про зауважливу пісеньку по "Нових днях", дорогий пане Донченко, не перший і не останній. Ми зворушені такою приязною увагою до нас з боку єдиного на всю нашу еміграцію українського щоденного часопису. Самі ж ми, редакція, "Свободу" читаємо, на жаль, нерегулярно, тому й не помітили тієї ведмежої прислуги нам з Вами: ми висилаємо "Нові дні" на адресу "Свободи", а нам звіти газети не присилають — вимагають, щоб ми передплачували, обміну не визнають, хоч від журналу (дарового) не відмовляються. Якось проживемо без такої ласки, не вмеремо, скорше вмере свобода писати про нас неправду. Самого бажання редакції "Свободи" ще замало, щоб "Нові дні" вмерли.

Ред. і адміністрація

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ "НОВИХ ДНІВ"

За славної пам'яті Петра Волиняка я кілька років передплачував "Нові дні" і вирішив відновити передплату. 1-го грудня мин. року я вислав чек до Детройту на \$5.50 і попросив вислати мені всі числа журналу за весь 1970 рік. Тим часом я одержав зворотний чек, підписаний П. Майсурою, який є відповідальним за адміністрацію. Отже, гроші були одержані. Я писав чотири рази (і т. д.)...

Бачачи, що моє становище невеселе, я вирішив написати листа до головного редактора журналу в Торонто. Я виклав усю історію ходіння Богородиці по мұках, приклав зворотний чек і гадав, що скоро одержу відповідь. Але мої ясні сподівання зрадили мене. Я чекав понад півтора міс. — і відповіддю була мертва мовчанка... Факт, звичайно, обурливий. Подиву гідний приклад журналістичної етики і... чесности.

Коментарі зайві!

Міннеаполіс, 2 травня 1971 р.

Ол. Филипович

♦♦

Дякую за прямоту і за те, що написали Ви, шан. п. Филипович, до нас, а не кудись. Ви маєте рацію, обурюючись, а вся вина наша. Запевняю Вас, що з грішми Вашими нічого не сталося і не могло статися. Пан Майсюра поклав Ваш чек до нашого банку, але не допильнував, щоб Ваше бажання було виконане — не зі злої волі. Так теж буває.

Не Ваш лист мене знайшов у Торонто, а я потрапив там на нього — проїздом — зовсім недавно. Що Вам відповіли без мене, знаєте. Колеги мої мене пошкодували, а Вам вчинили кривду — простіть їм: також не зі злої волі й вони це зробили. Але журнал Вам як не вислали, то вишлють.

Листа Вашого друкуємо — на Ваше ж бажання. Нехай він—лист Ваш—буде надалі наукою і пересторогою для всіх нас, що добровільно взяли на себе такі пута. І для тих, що по нас прийдуть.

А "Нові дні" якось живуть і будуть жити. З ними не бракує всім нам клопоту й розчарувань всіляких, але й розрада буває. Нехай тієї розради та буде більше, ніж було смутку. І між нами нехай мир запанує.

З пошлюю Д. Кислиця

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Комісар Володимир — економіст, пластовий діяч, зразковий український патріот, передплатник і прихильник "Нових днів" — помер несподівано в Торонто 16 березня 1971 р.

Кардашенко Маркіян — о. протоєрей, настоятель Свято-Покровської церкви в Дорнштадті біля Ульму, учасник української визвольної війни 1917-20 рр. — помер 17 березня ц.р. на 79-му році життя.

Слиж Адольф — колишній суддя та суспільно-громадський діяч Львівщини — помер у Нью-Йорку 6 квітня 1971 р. на 82-му році життя.

Стравінський Ігор — композитор світової слави помер у Нью-Йорку від розриву серця 6 квітня 1971 р. на 88-му році життя.

Качмарський Степан — відомий у Західній Україні й на еміграції суспільно-громадський діяч — помер несподівано 12 квітня 1971 р. в Джерзі Сіті, США.

Мастинаш Василь — кол. суспільно-громадський діяч на Львівщині і на еміграції — помер 17 квітня 1971 р. на 66-му році життя. Похоронений на українському цвинтарі в Бавнд Брук, Н. Дж.

Ваць Андрій Григорович — зразковий громадянин, батько відомого підприємця й мецената українських культурних вартостей в Америці, Івана Ваця, — помер 22 квітня 1971 р. у Філадельфії на 68-му році життя. Похоронений на українському православному цвинтарі в Бавнд Брук, Н. Дж.

Татарський Леонід — кол. член хоруг Кошиця, абсолювент Подєбрадської Академії — помер 26 квітня ц.р. у Філадельфії на 73-му році життя.

Теодорович Іоан — Митрополит Української Православної Церкви в США — помер 3 травня 1971 р. в шпиталі у Філадельфії на 84-му році життя. Про життєвий шлях Блаженнішого Митрополита Іоана читайте в "Нових днях" окрему статтю.

Дяченко Віктор — військовий отаман Українського Вільного Козацтва, видатний учасник української визвольної війни 1917-20 рр., полковник Другої дивізії Української Національної Армії наприкінці II-ої світової війни — помер на Козацькому Хуторі у Вісконсіні 26 квітня ц.р. на 80-му році життя.

Дробот Микола Іванович — підприємець-будівельник, щирый жертводавець на українські національні цілі — загинув трагічно під час виконання своїх професійних обов'язків у Стейт Коледжі, Пенсільвенія, 29 квітня 1971 р. на 35-му році життя. Похоронений на українському цвинтарі в Бавнд Брук, Н. Дж.

Сердюк Данило — інженер, кол. старшина Армії УНР, родом з Полтавщини — помер у Трентоні, Н. Дж., 6 травня 1971 р. на 73-му році життя.

Доценко Лідія — довголітній член УНДС, удова по полк. Олександрові Доценкові, ад'ютантові Головного Отамана С. Петлюри — померла 9 травня ц.р. в Каракасі, Венесуєля.

ПРОЩАЙ, НАША ДОРОГА ГАЛИНО!

У Великодню суботу 17 квітня 1971 р. в м. Торонто (Канада) відійшла на вічний спочинок Галина Андріївна КОСТЮК.

Блаженної пам'яті Галина народилася 8 лютого 1911 р. в родині сільського трудівника Малиша на Україні. У 1929 р. вийшла заміж за Івана Костюка. Але їм довго не довелося втішатися родинним життям серед рідних, знайомих і друзів. У 1930 р. їх вивозять у сибірську тайгу, де їм довелося, серед великих снігів і морозів, скоштувати гіркого життя. А коли помер їхній син, вони втекли з страшного пекла і аж до гітлерівської окупації України переховувалися поза межами України. У 1942 р. вони повертаються додому та й то не довго. У часи війни вони знову вирушають в дорогу, тільки цим разом не на Схід, а на Захід.

Родина Костюків мешкала в Німеччині і в Бельгії, а в 1951 р. приїхала до Канади, оселившись у Торонто.

Світлої пам'яті Галина Костюк була дуже доброю дружиною і матір'ю, належала до української православної церкви св. Володимира в Торонто, мала багато друзів і знайомих, з якими ділилась, чим могла, любила природу і життя, а зокрема пишалась квітами, чому й похоронили її з вінком із квітів.

Спи ж спокійно, дорога і незабутня наша Галино. Нехай канадійська земля буде Тобі легкою, а Всевишній нехай прийме Тебе в своїй святій оселі.

ДРУЗИ І ЗНАЙОМІ

Редакція, адміністрація і співробітники журналу "Нові дні" схиляють свої голови перед свіжою могилою чулої й хорошої української патріотки св. п. Галини Костюк, а її чоловікові, синові та сестрі висловлюють своє глибоке співчуття.

ПОДЯКА

Всловлюємо щиросердечну подяку о. прот. Д. Фотієві за відправлення Великодніх панахид та за довершений чин похорону нашої дорогої дружини, матері і сестри св. п. Галини Костюк.

Велике спасибі всім присутнім на панахидах і похороні та всім тим, що поклали вінки на могилу й висловили співчуття у нашому великому горі.

Окремо дякуємо тим, що допомагали нам під час похорону, та тим, що склали 93 дол. під час похоронної трапези на церкву, журнали й газети, які Покійниця любила і дорожила ними.

Іван — муж
Олександр — син
Катерина — сестра (в Україні)

БУКВИЦЯ ЛІКАРСЬКА

На берегах річок, луках та узліссях ми часто натрапляємо на яскраво-пурпурові квіти, що тримаються на прямих, чотиригранних шершавих стеблах. Називають цю рослину польовою шалфією, золотником, бук-травою або буквицею. Належить вона до багаторічних трав'янистих рослин

із родини губоцвітних. Цвіте буквиці з червня до серпня. Росте по низинах, переважно на піщаних та вапнистих ґрунтах.

Для лікування застосовують всю надземну частину буквиці. Трава містить у своєму складі багато алькалоїдів, ефірну олію, гіркі та дубильні речовини. Препарати з буквиці широко застосовують у народній медицині багатьох країн. Настій з неї регулює травлення, знижує кров'яний тиск, підсилює кровообіг та впливає жовчогінно, знеболююче, антисептично. При запаленні верхніх дихальних шляхів відвар із цієї рослини діє як протизапальний засіб.

Настій трави застосовують також при простудних хворобах, трахеїті, туберкульозі легень, наслідком кашлі, астми, жовтуші, хворобах печінки, гіпертонії, нервових захворюваннях, неприємності, порушеннях кровообігу, болях у суглобах, подагрі та ревматизмі.

У польській народній медицині згущеним екстрактом буквиці лікують радикаліти, а в народній медицині НДР — туберкульоз легень і горла. Найчастіше застосовують настоянку буквиці при легневій кровотечі. Для прискороного загоювання ран вживають настій рослини з медом. Можна також промивати рани настоєм або прикладати до них свіжі подрібнені листки. Засушене листя, розтерте на порошок, вживають при головному болю та стійкому нежиті.

Ф. Мамчур

ТЮЛЬПАНИ НА ПІДВІКОННІ

Ви помічали, як оживає кімната, коли вносиш до неї букет квітів, декоративного листя чи просто зелену гілочку? Взимку, звичайно, яскравої зелені і квіток значно менше. Основними "живими" прикрасами є кімнатні рослини. Щоб і холодної пори вони мали здорове соковите листя, не вражались хворобами, треба правильно доглядати їх. Одні квіти потребують більше світла й тепла, інші — менше, тому слід знати, як їх розташувати в інтер'єрі. У світлій частині кімнати краще почувують себе "алоє", жасмин, олеандр, азалія. Папороть, бегонія, навики, не потребують багато світла. Поливати квіти краще вранці, водою кімнатної температури. Від холодної можуть захворіти коріння й осипатись пуп'янки. Воду не можна також підігрівати — це викликає передчасний розвиток рослин.

Посухолюбиві рослини — алоє, агави, кактуси потребують менше поливів, ніж рослини з великим листям — цитрина, бегонія. Шегонію, цикламен перед поливанням краще підпушити. Та якщо, крім кімнатних квітів, ви хочете мати "зимовий букет", спробуйте виростити його самі. У лютому можна зрізати і поставити у воду гілочку кизиду, абрикоса, яблуні, смородини. Незабаром вони прикрасять вашу кімнату білим, рожевим і жовтим цвітом.

У березні в домашніх умовах можна виростити нарциси, лілеї, конвалії. Треба лише підібрати ранні сорти з коротким періодом спокою. Щоб

виростити тюльпани, трохи підсушені крупні цибулини висаджують у горщики по кілька штук і поливають. Землю готують в такому складі: 40% дернової, 40% перегною, 20% піску. Горщики з рослинами закопують у підвалі в пісок. Коли цибулини вкоріняться і дадуть квіткові стрілки, їх вносять в теплу кімнату. Через два тижні рослини зацвітають.

ПОЛТАВСЬКИЙ ВЕЧІР В ТОРОНТО

8 травня 1971 р. відбувся **Полтавський вечір** з вечорницями, присвячений 5-річчю ансамблю бандуристів ОДУМ-у ім. І. Хоткевича, яким керує талановита і не менше працююча одумівка Валентина Годак.

Найбільша зала в місті була виповнена по самі стелі. Присутніх на вечорі було більше 1.000 чоловік, а серед них і композитор Гр. Литастий, який спеціально приїхав на ці вечорниці, олддермен В. Манчук, репортер з торонтонської газети "Глоуб Енд Мейн", представники журналів "Нові дні" і "Молода Україна" та І. Голяска — автор книжок "Світла в радянській Україні" і "Два роки в радянській Україні", які вийшли англійською, а потім і українською мовами.

Це все свідчить про те, що **Комітет полтавських вечорів**, яким керує І. Данильченко, не лише прославляє чудову полтавщину з її хорошими традиціями, але й підтримує культурні надбання нашої торонтонської громади. Тому й приурочення вечора п'ятиріччю одумівського ансамблю варті похвали. Судячи з семирічного відбуття полтавських вечорів, їхні організатори користуються великим довірою нашої великої громади. А судячи ще й з цьогогорічного відбуття вечора, можна бути певним, що на Полтавський вечір, яким за чотири роки буде відзначатися 800-річчя міста Полтави, приїде масово українське громадянство.

У першій частині програми вечора виступив вокальний ансамбль ОДУМ-у під мистецьким керівництвом Вал. Родак і одумівська танцювальна група "Веснянка" під мистецьким керівництвом М. Балдецького, а Г. Китастих виконав дві пісні на бандурі. Коротку довідку про ансамбль бандуристів подав дуже активний член ОДУМ-у В. Духнай. Потім маестро Г. Китастих вручив Товариству одумівських приятелів і Торонтонській філії ОДУМ-у знімки з учасників ансамблю, а мистецьким керівникам піднесли по китиці живих квітів.

Вечір був дуже успішний. Присутні забавлялися до пізньої ночі...

Електрика в організмі. Італійський біофізик доктор Г. Манчіні висунув нову теорію про електричні процеси в організмі. Він вважає, що мозок людини споживає щогодини 20 ват електроенергії. Білок крові теж має електричний заряд. А речовини, що містяться в шлунку — хлоргідрид і цинк, — відіграють роль електроліту і одержують свій "струм" від нервів.

Ukrainian Museum
3425 Broadview Rd.
Cleveland, Ohio

U.S.A.

PRINTED MATTER
If not delivered please return to:
NOW I DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO 4, ONT., CANADA

ДЛЯ ЛЮБИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

D13189-90, 10" — \$2.50

Лятошинський Борис: "ТАРАС ШЕВЧЕНКО", сюїта музики
до кінофільму.

DO14075-76, 12" — \$3.50

Борис Гмиря (бас): "ЧОГО МЕНІ ТЯЖКО", "СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ",
"ТАКА ЇЇ ДОЛЯ", "ЧУЄШІ БРАТЕ МІЙ" і вісім інших
українських пісень.

DO16711-12, 12" — \$3.50

Филипенко А.: "ДУМА ПРО БЕЗСМЕРТЯ КОБЗАРЯ", вокально-
симфонічна поема.

Штогаренко А.: "ПАМ'ЯТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ", "ДУША ПОЕТА".
DO17881-82, 12" — \$3.50

Український державний хор "Думка": "ЩЕДРИК", "ДУДАРИК",
"ОЙ ДУБ, ДУБА", "ОЙ КОЛЯДА, КОЛЯДНИЦЯ" та 10 інших
українських пісень.

DO17881-88, 12" — \$3.50

Державний народний хор ім. Г. Верьовки: "КОЗАЧОК", "ДІВЧИНО
МОЯ, ПЕРЕЯСЛАВКО", "ЛАСТІВКА" **Ю. Бобровніков** (сопіл-
ка): "А В ПОЛІ БЕРЕЗА" та 10 інших ліричних українських пісень.

МИ ТАКОЖ МАЄМО УКРАЇНСЬКІ ОПЕРИ:

"ТАРАС БУЛЬБА" (стерео і звичайна): 3 платівки звичайні	\$10.50
3 платівки стерео	11.55
"НАТАЛКА ПОЛТАВКА" 3 платівки звичайні	10.50
"ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ" — 3 платівки звичайні	10.50
"БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ" — 4 платівки звичайні	14.00
"НАЗАР СТОДОЛЯ" — 3 платівки звичайні	10.50
"ТАРАС ШЕВЧЕНКО" — 2 платівки звичайні	7.00

ЗАМОВЛЕННЯ ШЛІТЬ:

UKRAINSKA KNYHA

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR ST. WEST а 6 о 1162 DUNDAS ST. WEST
TORONTO 4, ONTARIO TORONTO 3, ONTARIO

Додайте: 25 центів за кожну платівку на пересилку, а також
5% податку, якщо платівка шлеться в провінції Онтаріо.

JUL 31 1971